MAAKU
Yɑ́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Baona lá mɛ̀n síiɔ̃ɔ guu, Maaku pɔ́ mɛ́ geseũ mɛ́ a kɛ̃a dɔ̀aa a kĩ̀niɔnɛ.

Sɛa za a dɔ̀ɔ sɛ̃́iawa à Yesu dɛa Lua Nɛ́ ũ ɔ̀lɔwɛ̃ɛ (1.1). Wì bílikɛ tɔ́piwa, kási a ku lápi guu dasi (1.11, 3.11, 5.7, 9.7, 13.32, 14.61, 15.39).

Tó gbɛ̃́ pɔ́ Lua aà zĩ̀pi mɔ̀, sema wà gbãakpaaàzi wà aà kpɛla. A yɑ̃́i Zãa Da'ilɛna mɔ̀, kɛ́ gbɛ̃́ɔ sɔu e àɔ maà. (1.2-8) Zãapi mɛ́ Yesu dà'ilɛ kɛ̀ (1.9-11).

Yesu yɔ̃a gbáau gbɛa (1.12-13), ɔ̃ à ɔkpà a zĩ̀wa. Maaku ì̀ɔ iko pɔ́ Yesu vĩ̀ ɔlɔwɛ̃ɛ mɔ̀ɔmɔɔ, aà yɑ̃daa bílaɛ ń aà gyãeɔ gbɑ̃́gbãao ń aà gbɛ̃́ɔ sísia aa mɔ tɛazio (1.14-8.30).

Aà lápi midɛkĩ̀i òwɛ̃ɛ lá Yesu mipɛ̀ Yelusalɛũwa gu pɔ́ a taasikɛu, wi aà dɛ, i gbasa bɔ gau. (8.31-10.52). Yesu a taasikɛa ń a gaao ń a bɔa gauo yɑ̃'ò a ì̀waɔnɛ gɛ̃n àaɔ̃, kási aali a gbadɔ̃o. Ɑ̂ a dɛa Gbɛ̃nazĩ̀n Nɛ́ ũ yɑ̃'ònɛ́ a gɛ̃na lɛ́ vĩ̀o, ń beeo aà kua asii gi ulɛanɛ́ɛ.

Kɛ́ à gɛ̃̀ Yelusalɛũ, wà gbãakpàaàzi, ãma a gbɛa à laatanaɔ yà Lua ua ń flão, ɔ̃ à zɔadɔ̀ Isaili lousisin dɔaanaɔwa. Zĩ̀beezĩ̀ à zɛ'è à yɑ̃́ gbɛzã dà a ibɛɛɔnɛ ń bílao ń a ì̀waɔ (11-13).

Lɛɛ 14 e 15 guu Maaku lɛ́ gɔɔ pla pɔ́ gɔ̃̀ Yesuɛ aà ãsɔ̃a gbɛzã guu yɑ̃'o. A guu à pɔ́ gbɛzã blèu ń a ì̀waɔ, kɛ́ à pɛ̃ɛ ń vɛ̃ɛo kpaalɛ̀nɛ́, a gbɛa ɔ̃ à wabikɛ̀ Gɛsɛmani swaluu ado, ɔ̃ wà aà kũ̀, wà yɑ̃dàaàla, wà aà pàliwa, wà aà vĩ̀ gbɛ̀'ɛu. A gɔɔ àaɔ̃de zĩ́ kɛ́ nɔɛɔ gɛ̀

aà mia kɨ̃i, aa e a da giiɛ, ɔ̃ aa mà wa òńɛ́ wà mɛ̀ à
bɔ̀ gau a ku bɛ̃́ɛ (16.1-18), ɔ̃ aa bɔ̀lɛ ń pɔnao.
Baona lá pɔ́ Maaku kɛ̃̀, tó ń a kyokɛ̀ ń làa, dɔ̃ lá
sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ dɔ̃̀wa, kɛ́ Yesu Nazalɛtiá Lua Nɛ́ɛ sɨ̃ana.

Zãa Da'ilɛna waasokɛa
(Mat 3.1-17, Luk 3.1-22, Zãa 1.19-28)

1 Lua Nɛ́ Yesu Kilisi baon kɛ:
2 A̋ dàalɛ lá a ku ãnabi Isaia lá guuwaɛ à mɛ̀:
Má a zɨ̃na zɨ̃ aà dɔaanɛ,
i zɛkɛkɛnɛ.*
3 Kpàwakɛna lɔɔ ma dɔ gbáau à mɛ̀:
A̋ zɛkɛkɛ Diiɛ,
à zɛ́wɛwɛnaɔ pooɛ̀ súsu.†
4 Beewa ɔ̃ Zãa Da'ilɛna kuò gbáau, àlɛ waasokɛ, a
ò gbɛ̃́ɔnɛ aa nɔ̀sɛlilɛ aa da'ilɛkɛ, Lua i ń duuna kɛ́má.
5 Yude bùsudeɔ ń Yelusalɛũdeɔ gɛ̀ aà kɨ̃́i ḿpii, aa
ń duunaɔ ò gupuau, ɔ̃ à ń da'ilɛkɛ̀ Yuudɛ̃i.‡
6 Zãapi ɨ̃ɔ ula pɔ́ wa tã̀ ń yiongo kã́o daa, à báa
sãntilii dɔ̀ a pi.§ Kwa ń zɔ́'io mɛ́ aà pɔblea ũ.
7 A̋ waasokɛ̀ à mɛ̀: Gbɛ̃e a mɔ ma gbɛa, aà iko
dɛmala. Mi ka mà kúlɛ mà aà sabala bɔbɔɛ̀o.
8 Mi á da'ilɛkɛ ń íoɛ. Gbɛ̃́pi sɔ̃, ɔ̃mɛ a á da'ilɛkɛ ń
Lua Nisɨ̃nao.
9 Gɔɔ bee Yesu bɔ̀ Nazalɛti, Galile bùsuu, à mɔ̀, ɔ̃
Zãa aà da'ilɛkɛ̀ Yuudɛ̃i.
10 Kɛ́ Yesu bùa gɔ̃̀ɔ, a è luabɛ lɛ́ kɛ̃aa, Lua Nisɨ̃na lɛ́
su lán felenawa, à dɨ̀ɛ.
11 Ɔ à yã'o mà bɔa luabɛ à mɛ̀: Ma Nɛ́n n ũ, má
yenzi, ma pɔ kɛ̀ma na.*

* **1:2** Mal 3.1 † **1:3** Isa 40.3 ‡ **1:5** Yuudɛ̃á swaɛ § **1:6** 2Kia 1.8 * **1:11** Soũ 2.7, Isa 42.1

12 Zi̍beezi̍ Nisi̍napi nàɛwà à gɛ̀ gbáau,
13 ɔ̃ a ku we ń sɛ̃̀anɔbɔɔ e gɔɔ bla, Setãu lɛ́ aà yɔ̃. Ɔ
malaikaɔ mɔ̀ dɔ̀aàlɛ.

Yesu a i̍wa sɛ̃́iaɔ si̍sia
(Mat 4.18-22, Luk 5.1-11)

14 Zãa kũa gbɛa ɔ̃ Yesu tà Galile, àlɛ baona pɔ́ a
mà Lua kĩ́i waasokpa
15 à mɛ̀: A gɔɔ kà, kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i kà kãi. A̍
nɔ̀sɛlilɛ, i̍ baonapi sí.
16 Kɛ́ Yesu lɛ́ dɔ Galile ísidai, à kpɔ̀wɛnaɔ è, Simɔɔ
ń a dãuna A̍ndeleeo, aalɛ táalu zu ísidapi guu.
17 Ɔ Yesu ònɛ́: A̍ mɔ tɛmazi, mí á kɛ gbɛ̃wɛɛlɛnaɔ
ũ.
18 Wegɔ̃ɔ aa ń táaluɔ tò we, aa bɔ̀ tɛaàzi.
19 Kɛ́ à gɛ̀ aɛ yɔɔ, à Zebedee nɛ́ɔ è, Zaaki ń a dãuna
Zãao. Aa ku gó'ilɛna guu, aalɛ ń táaluɔ kɛkɛ.
20 A ń sisi gɔ̃̀ɔ, ɔ̃ aa ń mae Zebedee ń zi̍kɛnaɔ tò gó
guu we, aa bɔ̀ tɛaàzi.

Yesu kua Kapɛnaũ
(Mat 8.14-17, Luk 4.31-44)

21 Aa kà Kapɛnaũ. Kɛ́ kã́mabogɔɔzi̍ kà, Yesu gɛ̀
lousisikpɛu, àlɛ yãdadanɛ́.
22 Aà yãdaanɛ́ bɔ̀ gbɛ̃́ɔ saɛ, asa i̍ danɛ́ ń ikooɛ, i̍li
kɛ lán Mɔizi ikoyãdanɛdeɔwao.
23 Zi̍beezi̍ gɔ̃ɛ tã́adee ku kpɛ́pi guu. Aà tã́a mɔ̀, a
pũ̀na à mɛ̀:
24 Bɔ́ wá vi̍ ń kɔ̃oi Yesu Nazalɛti? N mɔ wá kaalɛi
yã̀? Má dɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ ń dɛ a ũ. Lua gbɛ̃́ pɔ́ a kua adoan
n ũ.
25 Ɔ Yesu gi̍ tã́apiɛ à mɛ̀: Nílɛ! Go gbɛ̃́piwa.
26 Ɔ tã́api aà zi̍azi̍a, à wii gbãa lɛ̀, ɔ̃ à gòwà.

27 Bíli gbɛ̃́pii kṹ, aalɛ kɔ̃ lala aa mɛ̀: Bɔtaa bui yã́n
wei? Yã́ dafu daanɛ́ yã̀? I danɛ́ ń ikooɛ. Baa tã́aɔ, tó
à yãdĩ̀lɛnɛ́, aaĩ̀ aà yãmaɛ.
28 Ɔ kã́ndo Yesu tɔ́ lĩ̀ Galile bùsua píi.
29 Kɛ́ Yesu bɔ̀ lousisikpɛu, ɔ̃ à tà Simɔɔ ń Ãndeleeo
bɛ gɔ̃̀ɔ ń Zaakio ń Zãao.
30 Simɔɔ nada lɛ́ sionakɛ wúlɛa, ɔ̃ wà aà yã'ò Yesuɛ
gɔ̃̀ɔ.
31 A gɛ̀ aà kĩ́i, à aà kṹ a ɔwa à aà fɛ̀lɛ. Ɔ aà sionapi
wèewà, ɔ̃ à blɛkɛ̀nɛ́.
32 Kɛ́ oosi kɛ̀, ĩ̀atɛ̃ lɛ́ gɛ̃ kpɛ́u, wà mɔ̀ɛ̀ ń gyãeɔ ń
tã́adeɔ píi.
33 Wɛ̃́lɛdeɔ kã̀aa aà kpɛ́ kpɛɛlɛ píi.
34 A gbɛ̃́ɔ gbã̀gbã dasi ń ń gyã bui píio, à tã́aɔ gò
dasidasi. Ili tã́aɔ gba zɛ́ aa yã'òo, asa aa dɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ a
dɛ a ũ.
35 Gufɛ̃nɛ káaukaau Yesu fɛ̀lɛ bɔ̀ gɛ̀ sɛ̃u gusaɛna,
àlɛ wabikɛ we.
36 Ɔ Simɔɔ ń a gbɛ̃́ɔ pɛ̀lɛaàzi.
37 Kɛ́ aa bɔ̀wà, aa ò̀ɛ̀: Gbɛ̃́pii lɛ́ n gbɛa.
38 Ɔ a ònɛ́: Wà gɛ́ gupãlei, wɛ̃́lɛ pɔ́ kú wá saɛɔ guu,
mí waasokɛ we lɔ, asa a yã́i ma mɔi.
39 Màa ĩ̀ɔ bɛbɛ Galile bùsu gupiiu, ĩ̀ɔ waasokɛ an
lousisikpɛɔ guu, ĩ̀ɔ tã́agonɛ́.
40 Ɔ kusudee mɔ̀ aà kĩ́i, à kùlɛ à wabikɛ̀wà à mɛ̀:
Tó ń yei, ńyɔ̃ to mà gɔ̃ sãasai.
41 A kɛ̀ Yesuɛ wɛ̃naũ, ɔ̃ à ɔbɔ à nàwà à mɛ̀: Má yei,
gɔ̃ sãasai.
42 Wegɔ̃ɔ aà kusu làa, à gɔ̃̀ sãasai.
43 Ɔ Yesu aà gbàɛ gɔ̃̀ɔ, à gĩ̀ɛ̀ à mɛ̀:

44 Ŋsu o gbɛ̃e mao. Gɛ ǹ nzi̋a ɔlɔ sa'onaɛ, ní sa pɔ́
Mɔizi di̋lɛ o n gɔ̃a sãasai seela ũ gbɛ̃́ɔnɛ.†
45 Kɛ́ à bɔ̀, à gɛ̀ lɛ́ yá̰pi o'onɛ́. Yá̰pi fȁaa, ɔ̃ Yesu lí
fɔ̃ gɛ̃̀ wɛ̃́lɛu gupuau lɔo. Iɔ ku sɛ̃u gusaɛnaɛ, ɔ̃ wi̋ɔ bɔ
gupiiu wàɔ mɔ aà ki̋i.

2

Gbɛ̃kaaũa gbá̰gbãa
(Mat 9.1-8, Luk 5.17-26)

1 Gɔɔpla gbɛa Yesu ɛ̀a tà Kapɛnaũ. Kɛ́ wa mà a ku
bɛ,
2 ɔ̃ wà kȁaaaàzi dasidasi, gɛ̃ki̋i kú lɔo baa kpɛɛlɛ,
àlɛ Lua yã'onɛ́.
3 Ɔ wà mɔ̀ɛ̀ ń gbɛ̃kaaũao, gbɛ̃ɔn síiɔ̃ɔ mɛ́ aa aà sɛa.
4 Lá aai e sɔ̃̀ò Yesuzio dasi yá̃i, ɔ̃ aa dɛ̀dɛò musu,
aa kpɛ́ fɔ̃̀ gu pɔ́ Yesu kúu, ɔ̃ aa gbɛ̃kaaũapi pi̋la
wúlɛa mákɛlɛ guu.
5 Kɛ́ Yesu è aalɛ a náaikɛ, a ò gbɛ̃kaaũapiɛ à mɛ̀:
Ma gbɛ̃́, n duuna kɛ̃̀ma.
6 Mɔizi ikoyãdanɛdeeɔ zɔ̃lɛa we, aalɛ o ń nɔ̀sɛ guu:
7 Bɔ́yãi gbɛ̃́pi lɛ́ oi màai? A̋lɛ dɔ́ɛ ń Luaoɛ! Démɛ a
fɔ̃ duunakɛ̃mái, mɛ́ i kɛ Lua ado bàasio?*
8 Wegɔ̃ɔ Yesu dɔ̃̀ a nɔ̀sɛ guu làasoo pɔ́ aalɛ kɛ, ɔ̃ à ń
lá à mɛ̀: Bɔ́yãi álɛ làasoo bee taa kɛ á nɔ̀sɛ guui?
9 Tó má ò gbɛ̃kaaũapiɛ aà duuna kɛ̃̀wà, ge tó má
òɛ̀ aà fɛlɛ a mákɛlɛ sɛ táa'o, a kpele mɛ́ àai?
10 Má ò màa kɛ́ àɔ dɔ̃ Gbɛ̃nazi̋n Nɛ́ duunakɛ̃ama
iko vi̋ tɔɔlɛ laɛ. Ɔ a ò gbɛ̃kaaũapiɛ à mɛ̀:
11 Málɛ onɛ, fɛlɛ ǹ n mákɛlɛ sɛ ta bɛ.

---

† **1:44** Lev 14.1-2 * **2:7** Isa 43.25

12 Ɔ à fɛ̀lɛ gɔ̃̀ɔ, à a mákɛlɛpi sɛ̀ bɔ̀ò gbɛ̃́pii wáa. Yã́pi
bɔ̀ ń saɛ, ɔ̃ aa Lua tɔbɔ̀ aa mɛ̀: Wi yã́ɛ taa e yãao.

Yesu Levii sisia
(Mat 9.9-17, Luk 5.27-39)

13 Yesu ɛ̀a bɔ̀ gɛ̀ ísidalɛ. Wàlɛ mɔ́ aà kĩ́i dasidasi, ɔ̃
àlɛ yãdanɛ́.
14 Gɔɔ pɔ́ àlɛ gɛ̃, à Alafe nɛ́ Levii è zɔ̃lɛa a ɔsikpɛu,
ɔ̃ a ɔ̀ɛ̀: Mɔ tɛmazi. Ɔ à fɛ̀lɛ tɛ̀aàzi.
15 Zĩewa kɛ́ Yesu lɛ́ pɔble aà bɛ, ɔsinaɔ ń du-
unkɛnaɔ lɛ́ pɔbleaànɔ dasidasi ń aà ì̀waɔ sãnu. Asa
gbɛ̃́ bee taaɔ tɛaàzi dasiɛ.
16 Falisi pɔ́ aaì Mɔizi ikoyã danɛ́ɔ ku we. Kɛ́ aa
è Yesu lɛ́ pɔble sãnu ń ɔsinaɔ ń duunkɛnaɔ, ɔ̃ aa
aà ì̀waɔ là aa mɛ̀: Bɔ́yãi ì pɔble sãnu ń ɔsinaɔ ń
duunkɛnaɔi?
17 Kɛ́ Yesu yã́pi mà, a ònɛ́: Gbɛ̃́ gbãa bàa kú ń
lòotoooo, sema gyãe. Mi mɔ gbɛ̃maaɔ sísiio, sema
duunkɛnaɔ.
18 Zãa Da'ilɛna ì̀waɔ ń Falisiɔ lɛ́ lɛye, ɔ̃ wà mɔ̀ Yesu
là wà mɛ̀: Zãa ì̀waɔ ń Falisiɔ ì̀waɔ aaì lɛye, mɛ́ n
ì̀waɔ lí ye sɔ̃o bɛ?
19 Ɔ Yesu ònɛ́: Nɔsɛna gbɛ̃́ɔ lɛye gɔɔ pɔ́ a kúńnɔ
nɔsɛ guue? Aawo! Gɔɔ pɔ́ nɔsɛna kúńnɔ, aa lɛyeo.
20 A gɔɔ a mɔ kɛ́ wa nɔsɛna bɔ ń guu. Gɔɔ bee ɔ̃ aa
lɛye sa.
21 A mɛ̀ lɔ: Wì̀li pɔ́lɛ dafu di ula zi guuo. Tó wa kɛ̀
màa, a dafu a sɔ̃ɔuɛ, aai kɔ̃ gá, ula zi fɔ̃a i kã́ĩ.
22 A mɛ̀ lɔ: Wì̀li vɛ̃ɛ dafu ká báa tùu zi guuo. Tó
wa kɛ̀ màa, vɛ̃ɛ a a pũnaɛ, vɛ̃ɛ ń tùupio i ɔ̃̀ɔkpa píi.
Wì vɛ̃ɛ dafu ká báa tùu dafu guuɛ.

Kɔ̃́mabogɔɔzi̋
(Mat 12.1-21, Luk 6.1-11)

23 Kɔ̃́mabogɔɔzi̋ Yesu lɛ́ pã blɛ bua. Lá àlɛ gɛ́, aà
i̋waɔ lɛ́ pɔ́wɛna wolo aalɛ só.†
24 Ɔ Falisiɔ ò Yesuɛ aa mɛ̀: Gwa! Aalɛ yɑ̃́ pɔ́ wi̋li kɛ
kɔ̃́mabogɔɔzi̋o kɛ sɔ̃ bɛ?‡
25 Ɔ Yesu ń lá à mɛ̀: Lá Davidi kɛ̀ gɔɔ pɔ́ aàpi ń a
gbɛ̃́ɔ aalɛ taasikɛ, nɔana lɛ́ ń dɛ, i a kyokɛ á èo lé?
26 A gɛ̃̀ Lua ua sa'onkia Abiataa gɔɔ, ɔ̃ à pɛ̃ɛ pɔ́ wa
kàlɛ Luaɛ sò, ɔ̃ a kpà a gbɛ̃́ɔwa.§ Sa'onaɔ bàasio
gbɛ̃e lí pɛ̃ɛpi so sɔ̃o.*
27 Yesu ɛ̀a òńɛ́ lɔ à mɛ̀: Lua kɔ̃́mabogɔɔ di̋lɛ
gbɛ̃nazi̋na aafia yɑ̃́iɛ. I kɛ kɔ̃́mabogɔɔ yɑ̃́i ɔ̃ à
gbɛ̃nazi̋na kɛ̀io.
28 Ayɑ̃mɛto Gbɛ̃nazi̋n Nɛ́ iko vi̋ kɔ̃́mabogɔɔwa sɔ̃.

3

1 Yesu ɛ̀a gɛ̀ lousisikpɛu. Gbɛ̃e ku we, aà ɔ do imia.
2 Falisiɔ lɛ́ Yesu tàasika, tó a su à aà gbɑ̃́gbɑ̃
kɔ̃́mabogɔɔzi̋, wi e yɑ̃daaàla.
3 Ɔ Yesu ò gbɛ̃́ pɔ́ a ɔ imiapiɛ à mɛ̀: Fɛlɛ mɔ zɛ zɑ̃
guu la.
4 Ɔ à ń lá à mɛ̀: Kɔ̃́mabogɔɔzi̋ a zɛvi̋ wà yɑ̃maakɛa,
ge vɑ̃iɛ? Wi̋ gbɛ̃́ misi yɑ̀, ge wi̋ dɛɛ? Ɔ aai yɑ̃e oo.
5 Yesu wɛpɑ̃̀ńla à ń gwá ń pɔfɛ̃o, asa aà pɔ yà an
nɔ̀sɛsai yɑ̃́iɛ. Ɔ a ò gɔ̃ɛpiɛ à mɛ̀: N n ɔpi poo. Kɛ́ a
pòo, ɔ̃ aà ɔpi sù a gbɛu.
6 Ɔ Falisiɔ ń kí Elodi kpala zɛnkpɛdeɔ bɔ̀lɛ gɛ̀
lɛkpaai̋ Yesuzi gɔ̃̀ɔ, lá aa kɛ aa aà dɛ.

---

† **2:23** Iko 23.25 ‡ **2:24** Bɔa 34.21 § **2:26** 1Sam 21.1-6 * **2:26** Lev 24.9

Yesu zi̋na gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ dilɛa (Mat 10.1-4, Luk 6.12-19)

7 Yesu ń a i̋waɔ ńzi̋a gànɛ́ we, aa gɛ̀ ísidalɛ. Ɔ bíla
bɔ̀ Galile aa tɛ̀aàzi. Aa bɔ̀ Yude lɔ
8 ń Yelusalɛũo ń Ɛdɔũ bùsuo ń Yuudɛ̃ baaleo ń
Tiio ń Sidɔ̃o, aa mɔ̀ aà ki̋i dasidasi, kɛ́ aa yã́ pɔ́ àlɛ
kɛɔ bao mà yã́i.
9 Bílapi yã́i Yesu ò a i̋waɔnɛ aa gó'ilɛna sɔukɛɛ, kɛ́
wasu naɛwao yã́i.
10 Asa Yesu i̋ɔ gbɛ̃́ɔ gbãgbã dasiɛ, ɔ̃ gyãeɔ lɛ́ naɛwà
dasi kɛ́ aa e ɔkãwà.
11 Tã́adeɔ sɔ̃, tó aa aà wɛpà, aai̋ mɔ wúlɛ aà aɛɛ,
aai̋ wiilɛ aa mɛ: Lua Nɛ́n n ũ.
12 Ɔ Yesu i̋ gíńɛ́ aa o gbɛ̃́ pɔ́ á dɛ a ũ.
13 Kɛ́ Yesu dɛ̀dɛ si̋si̋wa, à gbɛ̃́ pɔ́ a yeiɔ si̋si, ɔ̃ aa mɔ̀
aà ki̋i.
14 Ɔ à gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ di̋lɛ aaɔ kuanɔ, kɛ́ àɔ ń zi̋
waasokɛi
15 mɛ́ aaɔ tã́agoamá iko vi̋. A tɔkpànɛ́ zi̋naɔ.
16 An tɔ́n kɛ: Simɔɔ (Yesu tɔkpàɛ̀ Piɛɛ),
17 Zebedee nɛ́ɔ Zaaki ń a dãuna Zãao (Yesu
tɔkpànɛ́ Bɔanɛɛgɛ, bee mɛ̀ loupũnaadeɔ),
18 bee gbɛa Andelee, Filipi, Batelemii, Matiee,
Tomaa, Alafe nɛ́ Zaaki, Tade, Simɔɔ Gínzi̋ao
19 ń Yudasi Isaliɔti pɔ́ bɔ̀ aà kpɛo. Ɔ Yesu ɛ̀a tà bɛ.

Tã́agoa (Mat 12.22-32, Luk 11.14-23)

20 Bíla ɛ̀a kȁaa lɔ, ɔ̃ Yesu ń a i̋waɔ aai zɛ'e baa aa
pɔblèo.
21 Kɛ́ aà daɛɔ yã́pi mà, aa dà aà gbɛsizɛu, asa wàlɛ
mɛ i̋ana kàwàɛ.

22 Mɔizi ikoyãdanɛde pɔ́ aa bɔ̀ Yelusalɛũ aa mɔ̀ɔ
mɛ̀: Tã́aɔ kí Beezebu mɛ́ diɛ̀, ȉ tã́agonɛ́ ń aà tɔ́oɛ.
23 Ɔ Yesu ń laai sȉsi à yãtaa ònɛ́ à mɛ̀: Setãu a we
azȉa gbɛ̃́ɔ goé?
24 Tó kpaladeɔ íbɛlɛsɛ̀ ń kɔ̃o aa kɛ̃̀aa lɛɛ pla,
kpalapi a gɛ̃gɛ̃e?
25 Tó uadeɔ íbɛlɛsɛ̀ ń kɔ̃o aa kɛ̃̀aa lɛɛ pla, uapi a
gɛ̃gɛ̃e?
26 Tó Setãu íbɛlɛsɛ̀ ń azȉa gbɛ̃́ɔ aa kɛ̃̀aakɔ̃wa, a
gɛ̃gɛ̃o, a midɛɛ.
27 Gbɛ̃e a fɔ̃ gɛ̃ gɔ̃sa gbãa kpɛ́u à taiinakaɛ̀o, sema
à aà ye gȉa bàasio, i gbasa a aà kpɛ́ yɔɛ.
28 Sȉana málɛ oɛ́, Lua a gbɛ̃́ɔ kɛ̃́ ń ń tàaeɔ ń a tɔ́ bɛ̃̀ɛ
pɔ́ aaȉ siɔ píi,
29 ãma tó gbɛ̃́ aà Nisȉna tɔbɛ̃ɛsȉ, a aà kɛ̃o, à duuna
pɔ́ lí kɛ̃́máo kɛ̀ɛ.
30 Yesu bee ò kɛ́ aa mɛ̀ a tã́a vȉ yã́iɛ.

Yesu daɛɔ
(Mat 12.46-50, Luk 8.19-21)

31 Kɛ́ aà da ń aà dãunaɔ kà, aa zɛ̀ kpɛɛlɛ, ɔ̃ aa aà
gbɛ̀a.
32 Wa kálɛa liaaaàzi dasidasi, ɔ̃ wa òɛ̀ wà mɛ̀:
Gwa! N da ń n dãunaɔ zɛ kpɛɛlɛ, aalɛ n gbɛa.
33 Ɔ à mɛ̀: Deɔŋ ma da ń ma dãunaɔ ũi?
34 Ɔ à wɛpà̃ gbɛ̃́ pɔ́ kálɛa liaaaziɔla à mɛ̀: Ma da ń
ma dãunaɔn kɛ.
35 Luapɔeãkɛnaɔ mɛ́ ma dãuna ń ma dãeo ń ma
dao ũ.

4

Pɔ́wɛnkɛɛlɛa
(Mat 13.1-23, Luk 8.4-15)

1 Yesu ɛ̀a lɛ́ yãdanɛ́ ísida saɛ. Wà kȁaaaàzi dasi-
dasi, ɔ̃ à gɛ̏ zɔ̏lɛ gó'ilɛnau ía, dasipi kálɛa ḿpii ísida
gɔ̃sɔ̃lɛ.
2 Ȁ yãdàdanɛ́ ń yãlɛɛũanɛo dasi. Lá àlɛ dadanɛ́ à
mɛ̀:
3 Ȁ swã́kpa! Zɔ̃ɛe mɛ́ kú à bɔ̀ gɛ̀ pɔ́wɛnakɛɛlɛi.
4 Lá àlɛ kɛɛlɛ, ɔ̃ a keeɔ lɛ̀lɛ zɛ́ guu, bãɔ mɔ blè.
5 A keeɔ lɛ̀lɛ gbɛsɛɛna musu, gua pɔ́ tɔɔlɛ gèeleuo,
ɔ̃ aa bɔ̀lɛ gɔ̏ɔ, kɛ́ tɔɔlɛ gèele weo yã́i.
6 Kɛ́ ȉatɛ̃ fɛ̀lɛ, ɔ̃ aa tɛkȕ aa giigàga, kɛ́ aa zȉ́na vȉo
yã́i.
7 A keeɔ lɛ̀lɛ lɛ guu, ɔ̃ lɛ fɛ̀lɛ nàɛmá, aai nɛ'io.
8 A keeɔ sɔ̃ aa lɛ̀lɛ tɔɔlɛ maa guu. Aa bɔ̀lɛ aa zɔ̃ɔkȕ
aa nɛ'ȉ. A keeɔ kã́ñakɛ̀ baakwikwi, keeɔ bàaɔ̃baaɔ̃,
keeɔ basɔobasɔo.
9 Ɔ Yesu mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vȉ aà yã́pi ma.
10 Kɛ́ Yesu gònɛ́ we, a ku ado, ɔ̃ aà zȉna gbɛ̃ɔn
kuɛplaɔ ń aà ȉwaɔ mɔ̀ yã́piɔ mi gbɛ̀awà.
11 Ɔ a ònɛ́: Á kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kȉ́i asii dɔ̃a zɛ́ vȉ, ãma
mi yã́pii o gbɛ̃́ kȉniɔnɛ ń yãlɛɛũaoɛ,
12 kɛ́ aa wɛbiibii pɔe'esai
mɛ́ aa swã́kpakpa yãmasai,
kɛ́ aasu zɛ ń Luao, i sùuukɛńnɔo yã́i.*
13 Ɔ Yesu ń lá à mɛ̀: Á yã́pi dɔ̃oa? Kpelewa á a
kȉniɔ ma lɔi?
14 A ma! Zɔ̃ɛpi Lua yã́ ɔ̃ àlɛ kɛɛlɛ.
15 Gbɛ̃eɔ dɛ lán pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ zɛ́ guuwaɛ, gu pɔ́
wà Lua yã́ kɛ̀ɛlɛu. Tó aa mà, ɔ̃ Setãu ȉ mɔ Lua yã́ pɔ́
wa kɛ̀ɛlɛ ń guupi símá gɔ̏ɔ.

* **4:12** Isa 6.9-10

16 Gbɛ̃eɔ dɛ lán pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ gbɛsɛɛna musuwa.
Tó aa Lua yãmà, aai̋ sí ń pɔnao gɔ̀ɔ.
17 A̋ma lá aa zi̋na vi̋o, ɔ̃ aali kɛ gɔɔplao. Tó wà ń
wɛtà̋ ge wà i̋adàmá Lua yá̋ yá̋i, aai̋ fu gɔ̀ɔɛ.
18 Gbɛ̃eɔ dɛ lán pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ lɛ guuwaɛ. Aa Lua
yãmà,
19 ãma aai̋ aafia kà̋akɛ, àizɛɛ i̋ ń sɔ̃ ble mɛ́ aai̋ pɔ́
ki̋niɔ niaka, ɔ̃ yá̋ beeɔ i̋ gupa Lua yá̋pizi, à gɔ̃ àisai.
20 Gbɛ̃eɔ dɛ lán pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ tɔɔlɛ maawaɔwa.
Aai̋ Lua yãma, aai̋ sí, ɔ̃ aai̋ ká̋fi̋akɛ, an keeɔ baak-
wikwi, keeɔ bàaɔ̃baaɔ̃, keeɔ basɔobasɔo.

Yá̋lɛɛũa ń kpala pɔ́ bɔ̀ Lua ki̋io
(Mat 13.31-34, Luk 8.16-18, 13.18-19)

21 Yesu ònɛ́: Wi̋li filia na wà pɛ̃na kùlɛwào. Wi̋li
dilɛ lii zíɛo. Bábana ɔ̃ wi̋ diwào lò?
22 Pɔe ku ulɛa kɛ́ à gí bɔi gupuauo. Asiie ku kɛ́ wà
gí maio.
23 Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vi̋, aà swá̋kpa yá̋pi ma.
24 A ònɛ́ lɔ: A̋ laaidɔ yá̋ pɔ́ álɛ mawa. Zaa pɔ́ á
dàunɛ́, bee Lua a dauɛ́ sɔ̃, i ɛa ká̋fi̋ɛ́.
25 Gbɛ̃́ pɔ́ pɔ́ vi̋ ɔ̃ Lua a ɛa ká̋fi̋è. Gbɛ̃́ pɔ́ pɔe vi̋o, baa
a yɔɔna pɔ́ a vi̋ Lua a siwàɛ.
26 A mɛ̀ lɔ: Kpala pɔ́ bɔ̀ Lua ki̋i dɛ lán pɔ́wɛna pɔ́
gbɛ̃́ kɛ̀ɛlɛ buawaɛ.
27 Gwãasi̋na ń fãanɛo àlɛ i'on nò, a bɛ̃́ɛn nò,
pɔ́wɛnapi i̋ bɔlɛ i̋ zɔ̃ɔkũ, gbɛ̃́pi líɔ dɔ̃ lá i̋ kɛo.
28 Tɔɔlɛ mɛ́ i̋ to à nɛ'i ń azi̋ao. I kakpa gi̋aɛ, a gbɛa
i̋ nɔsi, a gbɛa ɔ̃ i̋ pia.

29 Tó à mà, ɔ̃ wì kɛ̃́ ń kɔmao, asa a kɛkɛgɔɔ mɛ́ kà
we.†
30 A mɛ̀ lɔ: Kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɨ̃́i dɛa ni? Bɔ́ wa
lɛɛũ̀òi?
31 Doe ku lán ɛfɔwa. A tɔ̃gɔɔ a wɛ́na kele dɛ
pɔ́wɛna pɔ́ kú dṹnia guuɔla píi.
32 Tó wa tɔ̃̀ sɔ̃, ì bɔlɛ à zɔ̃ɔkũ dɛ dò buiɔla píi. I gɔ̃n
gèeleɔ pápa, bɑ̃ɔ iɔ kaka a láu.
33 Yesu Lua yɑ̃'ònɛ́ dasi ń yɑ̃lɛɛũa bee taaɔ lá aa fɔ̃
ma lɛ́u.
34 I yɑ̃'onɛ́ yɑ̃lɛɛũsaio. Tó à gɔ̃̀ ń a ìwaɔ ńtɛ̃ɛ, ɔ̃ ì
yɑ̃́pii bɔɔlɛkɛnɛ́.

Yesu zàa'ìana zɛa
(Mat 8.23-27, Luk 8.22-25)

35 Gɔɔ doũpi zɨ́ oosi Yesu ò a ìwaɔnɛ à mɛ̀: Wà bua
baale.
36 Lá Yesu kú gó guu, aa gɛ̃̀uaànɔ aa dàzɛu màa,
aa bíla tò we. Gó pɑ̃leɔ gɛ̀ńnɔ.
37 Ɔ zàa'ìan gbɑ̃a fɛ̀lɛ. I lɛ́ gó zɑ̃ampapa, àlɛ ká a
guu e a ye pai.
38 Yesu kú gò pɔ̀ɔkpɛ, àlɛ i'o, aà mi di mìbɔɔwa.
Ɔ aà ìwaɔ aà vù aa òɛ̀: Mɛtulu! Kɛ́ wálɛ gaga, àlɛ
kɑ̃̀adanlao lé?
39 Ɔ Yesu fɛ̀lɛ gì ɨ́anaɛ, a ò ɨɛ à mɛ̀: Nílɛ! Zùukɛ we!
Ɔ ɨ́ana kpàlɛ, gu kɛ̀ kílikili.
40 Ɔ à ń lá à mɛ̀: Akɛa á sea vì màai? Asi álɛ ma
náaikɛ e tiaoa?
41 Ɔ aa gɔ̃̀ bíli guu, aalɛ kɔ̃ lala aa mɛ̀: Dén gbɛ̃́pi ũ
sai? Baa ɨ́ana ń ɨo aaì aà yɑ̃maɛ.

† **4:29** Yoɛ 4.12-13

5

Tɑ̃́aɔ dia sɑ̀waɔnɛ
(Mat 8.28-34, Luk 8.26-39)

1 Aa kà Gadala bùsuu ísida baale.
2 Kɛ́ Yesu bɔ̀ gó guu gɔ̃̀ɔ, tɑ̃́adee bɔ̀ gɛvĩ̀kĩ̀i à mɔ̀
daiaàlɛ.
3 Iɔ ku gbɛ̀'ɛ pɔ́ dɛ mia ũ̃ɔ guuɛ. Baa mɔdaona lí fɔ̃
aà kṹ̀ lɔo.
4 Asa wĩ̀ɔ aà ye ń mɔdaonaɔ, wĩ̀ɔ aà daliu
mɔ̀ɔmɔɔɛ, ɑ̃ma ĩ̀ mɔpiɔ kɛ̃́kɛ̃ɛ, ĩ̀ lípiɔ gboogboo. Gbɛ̃e
gbɑ̃a i ka à aà zùukɛo.
5 Gwɑ̃asĩ̀na ń fɑ̃anɛo píi ĩ̀ɔ bɛbɛ gɛvĩ̀kĩ̀i ń
sĩ̀sĩ̀pɔlɛɔɛ, ĩ̀ɔ wiilɛ, ĩ̀ɔ azĩ̀a lili ń gbɛo.
6 Kɛ́ à Yesu è kɑ̃aa, ɔ̃ à bàalɛ̀ mɔ̀ wùlɛ aà aɛ.
7-8 Ɔ Yesu mɛ̀ tɑ̃́api gowà, ɔ̃ à wii gbɑ̃a lɛ̀ à mɛ̀:
Yesu, Lua Musude Nɛ́, bɔ́mɛ wá daaai? Ma nanɛ
Luazi, ńsu ǹ ma wɛtɑ̃o.
9 Ɔ Yesu aà là à mɛ̀: N tɔ́n kpelewai? Ɔ a wèwà à
mɛ̀: Ma tɔ́n Dasi, asa wá dasiɛ.
10 Ɔ aa awakpà Yesuɛ maamaa aa mɛ̀ asu ń yá ń
bɔ́lɛ bùsupiuo.
11 Gɔɔ bee sàwakusan waiɔ ku we, aalɛ pɔble
sĩ̀sĩ̀pɔlɛu.
12 Ɔ tɑ̃́apiɔ wabikɛ̀ Yesuwa aa mɛ̀: Wá gbaɛ sàwaɔ
guu wà dinɛ́.
13 Yesu ń gbá zɛ́, ɔ̃ tɑ̃́apiɔ gò gɔ̃ɛpiwa aa dĩ̀
sàwapiɔnɛ. Ɔ sàwa wai pɔ́ kà ɔ̀aa kwi taawapiɔ wĩ̀
ń bao, aa pĩ̀la sòonawa aa sĩ̀ ísidau, ɔ̃ aa gàga we.
14 Ɔ an dɑ̃naɔ bàalɛ̀ gɛ̀ yɑ̃́pi oinɛ́ wɛ̃́lɛu ń bualoũ̃ɔ.
Ɔ wà bɔ̀lɛ gɛ̀ yɑ̃́ pɔ́ kɛ̀pi gwai.
15 Kɛ́ aa mɔ̀ Yesu kĩ̃́i, aa gɔ̃ɛ pɔ́ tɑ̃́a diɛ̀ dasi yɑ̃api è
zɔ̃lɛa we, a ula daa, aà ĩ̀́anapi wèewà, ɔ̃ vĩ̀a ń kṹ.

16 Gbɛ̃́ pɔ́ yɑ̃́pi è ń wɛ́oɔ yɑ̃́ pɔ́ tɑ̃́adepi ń sàwaɔ lè
dàu aa sǐuné.
17 Ɔ wà wabikɛ̀ Yesuwa aà bɔnɛ́ ń bùsuu.
18 Kɛ́ Yesu lɛ́ gɛ̃ gó'ilɛna guu, gɔ̃ɛpi wabikɛ̀wà à e
taaànɔ.
19 Yesu i weio, a ɔ̀ɛ̀: Ta n bɛ n gbɛ̃́ɔ kɩ̃́i, ní yɑ̃́ pɔ́ Dii
kɛ̀nɛ onɛ́ píi ń lá à wɛ̃nadɔ̃̀nɛo.
20 Ɔ gɔ̃ɛpi tà, àlɛ yɑ̃́ pɔ́ Yesu kɛ̀ɛ kpàwakɛ
Wɛ̃́lɛmɛnkwi bùsuu, ɔ̃ yɑ̃́pi kɛ̀ gbɛ̃́piiɛ dabuyɑ̃ ũ.

Zailu nɛ́ vua ń nɔɛ pɔ́ ɔkɑ̃̀ Yesu ulawao (Mat 9.18-26, Luk 8.40-56)

21 Yesu ɛ̀a bùa ísidawa ń góo, ɔ̃ wà kɑ̃̀aaaàzi
dasidasi ísidalɛ.
22 Lousisikpɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ Zailu mɔ̀ we. Kɛ́ à Yesu è, à
wùlɛ aà gbázǐ,
23 ɔ̃ à awakpàɛ̀ maamaa à mɛ̀: Ma nɛnɔɛna lɛ́
kɑ̃sɑ̃nakɛ. Mɔ ǹ ɔnawà aà gbɑ̃́gbɑ̃, iɔ ku.
24 Ɔ Yesu dàaànɔ zɛ́u. Bíla tɛaàzi, aalɛ naɛwà.
25 Nɔɛe ku we, au lɛ́ bɔlɛwà à kà wɛ̃̀ kuɛpla.
26 Ɛsɛdeɔ aà dà taasiu maamaa, à a ɔ̃a blè píi. I
aafia'eo, ǐ kɛkɛ àɔ ká'ilɛɛ.
27 Kɛ́ à Yesu bao mà, ɔ̃ à bíla kɛ̃̀aa à sɔ̃̀aàzi aà kpɛ
oi. Ɔ à ɔkɑ̃̀ aà ulawa,
28 asa à mɛ̀: Baa aà ula, tó ma ɔkɑ̃̀wà, má
gbɑ̃́gbɑ̃ɛ.
29 Ɔ aà aubɔlɛapi zɛ̀ gɔ̃̀ɔ. A dɔ̃̀ a mɛ guu kɛ́ a gbɑ̃gbɑ̃
ń a gyɑ̃pio.
30 Wegɔ̃ɔ Yesu dɔ̃̀ azǐawa kɛ́ gbɑ̃a bɔ̀agu, ɔ̃ à lǐli
bíla guu à mɛ̀: Démɛ ɔkɑ̃̀ ma ulawai?
31 Ɔ aà ǐwaɔ ɔ̀ɛ̀: N è lá bíla lɛ́ naɛma, ɔ̃ ńlɛ mɛ démɛ
ɔkɑ̃̀maia?

32 Ɔ Yesu wɛpȁ bílaa kɛ́ à gbɛ̃́ pɔ́ yȁ́pi kɛ̀ e.
33 Nɔɛpi lɛ́ lualua ń vȉao, asa a dɔ̃ yȁ́ pɔ́ kɛ̀ a mɛu,
ɔ̃ à mɔ̀ wȕlɛ aà gbázȉ, à a sȉana ò̀ɛ̀ píi.
34 Ɔ Yesu ò̀ɛ̀: Nɔɛ, ma náai pɔ́ ń kɛ̀ mɛ́ n gbȁ̃gbã.
Ta bɛ aafia, n gyȁ̃pi wèeman we.
35 Lá Yesu lɛ́ yȁ́ bee o, wà bɔ̀ lousisikpɛ gbɛ̃zɔ̃ɔpi
bɛ wà mɔ̀ wa ò̀ɛ̀: N nɛ́pi kɛ̀sai. Ǹsu tákpa mɛtuluzi
pȁo.
36 Ȁma Yesu i swȁ́sɛ ń yȁ́io. A ò gbɛ̃zɔ̃ɔpiɛ: Ǹsu to
n sɔ̃ vȉo, ma náaikɛ lé.
37 I wei gbɛ̃e gɛ́ zɛiɛo, sema Piɛɛ ń Zaakio ń Zaaki
dȁ̃una Zãao.
38 Kɛ́ aa kà gbɛ̃zɔ̃ɔpi bɛ, Yesu è aà bɛ lòo, wàlɛ ɔ́ɔlɔ,
wàlɛ búbuapɛ maamaa.
39 Kɛ́ à gɛ̃̀ kpɛ́u, à ń lá à mɛ̀: Bɔ́yãi á kȉ́i dɔ, álɛ ɔ́ɔlɔi?
Nɛ́pi i gao, àlɛ i'oɛ.
40 Kɛ́ aalɛ aà kɛ pɔ́ɔpɔɔ, ɔ̃ à ń yá ń bɔ́lɛ píi. Ɔ à nɛ́pi
de ń aà dao sɛ̀ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa mɔ̀ sãnuɔ, à gɛ̃̀ńnɔ gu pɔ́
nɛ́pi kuu.
41 Ɔ à aà ɔ kȕ a ò̀ɛ̀: Talita kuũ! (Bee mɛ̀ nɛnɔɛna,
má ò̀nɛ fɛlɛ.)
42 Wegɔ̃ɔ nɛ́pi fɛ̀lɛ táa'ò, asa aà wɛ̃ kà kuɛpla. Yȁ́pi
ń kȕ́ gbȁã maamaa.
43 Ɔ Yesu gȉné ȉ́afia aasu o gbɛ̃e mao. Ɔ à mɛ̀ wà
pɔblea kpawà.

6

Nazalɛtideɔ Yesunaaikɛsai
(Mat 13.53-58, Luk 4.16-30)

1 Yesu bɔ̀ we à gɛ̀ gu pɔ́ à nɛblèu. Aà ȉwaɔ gɛ̀aànɔ.
2 Kɛ́ kȁ́mabogɔɔzȉ kà, ɔ̃ àlɛ yãdanɛ́ lousisikpɛu.
Gbɛ̃́ dasi pɔ́ aa aà yȁ̃màɔ bílikɛ̀ aa mɛ̀: Mákȉ́i gbɛ̃́pi

yắpiɔ sɛ̀ui? Ɔnɔ kpele a è, ɔ̃ àlɛ dabudabu bee taaɔ
kɛi?
3 Gbɛ̃́piá li'ãna nolo? Maliama nɛ́ nolo? Zaaki
ń Yosɛfuo ń Yudao ń Simɔɔo vȉin weo lò? Aà dãeɔ
kúwanɔ kɛo lé? Ɔ bee tò aai aà náaikɛo.
4 Ɔ Yesu ònɛ́: A̋nabi líɔ bɛɛɛsaio, mɛ́ i kɛ aà bɛ
wɛ̃́lɛu ń aà daɛɔ ń aà uadeɔ kȉio bàasio.
5 Yesu i e dabudabue kɛ̀ weo, sema gyãe pɔ́ à
ɔnàmá à ń gbãgbãeɔ bàasio.
6 Lá aai aà náaikɛo, an yắ bɔ̀ aà saɛ maamaaɛ.

Yesu a ȉwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ zȉa plapla
(Mat 10.5-15, Luk 9.1-6)

Ɔ à gɛ̀ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo, àlɛ yãdadanɛ́.
7 Ɔ à a gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ sȉsi à ń zȉ gbɛ̃ɔn plapla, à
tắagoa gbɛ̃́ɔwa iko kpàmá.
8 A ònɛ́ aasu pɔe sɛ aa gɛòo, kȕsũa ge babalabɔɔ
ge ɔsɔ̃gbɛna, sema gopana.
9 A̋ mɛ̀ aa kyalekpa, ãma aasu ulada mɛ̀n plao.
10 A ònɛ́ lɔ: Gu pɔ́ a pilau, àɔ ku we e à gɛ bɔò
wɛ̃́lɛpi guu.
11 Gu pɔ́ wi gbãakpauázio, mɛ́ wi á yãmao, tó álɛ
tá, à kɔɔlɛmá an toa ń Luao seela ũ.
12 Ɔ aa dàzɛu. Aa nɔ̀sɛlilɛa kpàwakɛ̀ gbɛ̃́ɔnɛ,
13 aa tắagònɛ́ dasi, aa nísimàma gyãeɔwa dasi,
aa ń gbãgbã.

Zãa Da'ilɛna gaa
(Mat 14.1-12, Luk 9.7-9)

14 Kí Elodi yắpiɔ mà, asa Yesu tɔ́ lȉguaɛ. Gbɛ̃eɔ
mɛ̀ Zãa Da'ilɛna mɛ́ bɔ̀ gau. Bee yắi à gbãa'è, àlɛ
dabudabukɛ.

15 Gbɛ̃eɔ lɛ́ mɛ Ɛliaɛ, gbɛ̃eɔ lɛ́ mɛ ãnabiɛ lán ãnabi
yãaewa.
16 Kɛ́ Elodi mà à mɛ̀: Zãa pɔ́ ma aà mi zɔ̃̀ mɛ́ vù.
17-18 A mɔ lè Elodi doũpi mɛ́ a dãuna Filipi nɔ
Elodia sĩ̀wà a sɛ̀ yãa. Kɛ́ Zãa ĩ̀ɔ oɛ̀ aà dãuna nɔ siawà
maao,* ɔ̃ Elodipi tò wà Zãa kũ̀ wà mɔkàwà, wà aà
dàkpɛu Elodia yã́i.
19 Elodia sɔ̃ a Zãa kpɛ̃nɛ kũa, a ye à aà dɛ, ãma i
zɛ'eo,
20 asa Elodi dɔ̃̀ kɛ́ Zãaá Lua gbɛ̃́ zálalaɛ, ɔ̃ ĩ̀ɔ vĩ̀akɛɛ̀,
ĩ̀li tó wà ĩ̀adawào. Tó à gɛ̀ aà yãmai, làasoo ĩ̀
gɛ̃aàguɛ. N beeo ĩ̀ɔ ye faaiboaaànɔi.
21 Elodia zɛ'è Elodi ia dikpɛgɔɔzĩ̀. Elodi gbãadeɔ
ń sosa gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń Galile gbɛ̃́ gbiaɔ kã̀aa pɔnablɛwa.
22 Ɔ Elodiapi nɛnɔɛ gɛ̃̀ ɔ̃wã̀. A kɛ̀ Elodiɛ na ń a
nibɔɔ píi, ɔ̃ kípi ò nɛ́piɛ: Pɔ́ pɔ́ ń yei ǹ a wabikɛa, má
n gba.
23 Ɔ à ɛ̀a òɛ̀: N ma iao pɔ́ pɔ́ ń a wabikɛ̀a píi, má n
gbaɛ, baa ma kpala guoɛ.
24 Ɔ nɛ́pi bɔ̀ gɛ̀ a da là à mɛ̀: Bɔ́ má a wabikɛwài?
Ɔ aà da òɛ̀, Zãa Da'ilɛna miɛ.
25 Wegɔ̃ɔ à ɛ̀a sù ń wãao, a ò kíaɛ: Zãa Da'ilɛna mi
má ye ǹ ma gba pɛlɛntiu la tiatia.
26 Ɔ kí pɔ yà dúuduu, ɔ̃ i fɔ̃ gĩ̀ lɔo lɛ́ pɔ́ á gbɛ̃̀ nibɔɔ
wáa yã́i.
27 Ɔ kípi a dɔaie zĩ̀ gɔ̃̀ɔ, a òɛ̀ aà gɛ aà mi sɛ mɔò. Ɔ
à gɛ̀ aà mi zɔ̃̀ kpɛ́u,
28 a dà pɛlɛntiu, à mɔ kpà nɛ́piwa, ɔ̃ a kpà a dawa.
29 Kɛ́ Zãa ĩ̀waɔ yã́pi mà, ɔ̃ aa mɔ̀ wà aà gɛ sɛ̀ aa vĩ̀.

* **6:17-18** Lev 20.21

Blɛkpaa bi̋lawa sɛ̃́ia
(Mat 14.13-21, Luk 9.10-17, Zãa 6.1-15)

30 Zi̋napiɔ sù Yesu ki̋i, ɔ̃ aa ya̋ pɔ́ aa kɛ̀ɔ ń ya̋ pɔ́ aa
dànɛ́ɔ ò̀ɛ̀ píi.
31 Wàlɛ mɔ́, wàlɛ tá, ɔ̃ Yesu ń a gbɛ̃́ɔ aai zɛ'e baa
wà pɔblèo dasi ya̋i. Ɔ a ònɛ́: Â mɔ wà gɛ́ gusaɛna
wátɛ̃ɛ, wí ka̋mabo yɔɔ.
32 Ɔ aa gɛ̃̏ gó'ilɛnau aa dàzɛu, aalɛ gɛ́ gusaɛna ńtɛ̃ɛ.
33 Kɛ́ gbɛ̃́ɔ ń gɛa è, aa ń dɔ̃́, ɔ̃ bɔa wɛ̃́lɛ píi guu wà
bȁalɛ̀ dɔ̀aanɛ́ we kɛ̀sɛ.
34 Kɛ́ Yesu bɔ̀ gó guu, à bíla è, ɔ̃ aa kɛ̀ɛ̀ wɛ̃nau̇̃, asa
aa dɛ lán sã pɔ́ aa dãna vi̋oɔwaɛ.† Ɔ àlɛ yãdadanɛ́
maamaa.
35 Kɛ́ ȉatɛ̃ bȕsa, ɔ̃ aȁ ȉwaɔ sɔ̃̏aȁzi aa mɛ̀: Guɛá
sɛ̃gbãɛ mɛ́ ȉatɛ̃ i gɔ̃ bíla lɔo.
36 Gbɛ̃́ɔ gbaɛ aa ta bualoũɔ ń zɔ̃ɛwia pɔ́ kú kãi
laɔu, aai pɔ́ wɛɛlɛ lú aa ble.
37 Ɔ Yesu a zãsȉmá à mɛ̀: Â pɔ́ kpámá aa ble. Ɔ
aa ò̀ɛ̀: Ň ye wà gɛ pɛ̃ɛ lu a̋nusu ɔwatɛ̃ ɔ̀aa do, wí mɔ́
kpámá aa ble yȁ?
38 Ɔ Yesu ń lá à mɛ̀: Pɛ̃ɛ mɛ̀n ũma á vi̋i? Â gɛ gwa.
Kɛ́ aa kȁ, aa mɛ̀: Pɛ̃ɛ ku mɛ̀n sɔo ń kpɔo mɛ̀n pla.
39 Ɔ a ònɛ́: Â gbɛ̃́ɔ zɔ̃lɛzɔ̃lɛ sɛ̃̏bɔlɔwa booloboolo.
40 Ɔ aa zɔ̃̏lɛzɔ̃lɛ gã ń gão, booloeɔ gbɛ̃ɔn basɔo,
booloeɔ gbɛ̃ɔn blakwi.
41 Ɔ Yesu pɛ̃ɛ mɛ̀n sɔo ń kpɔ̀ mɛ̀n plapio sɛ̀, à wɛsɛ̀
musu à báaadȁu. Ɔ à pɛ̃ɛpi ɛ̀'ɛ kpȁ a ȉwaɔwa, aa
bȉilɛ gbɛ̃́piɔnɛ. Ɔ à kpɔ̀ mɛ̀n plapiɔ kpaalɛ̀nɛ́ ḿpii.
42 Ampii aa pɔblè wà kȁ.

---

† **6:34** Nao 27.17, 1Kia 22.17

43 Ɔ wà pɛ̃ɛ miɔnaɔ ń kpɔ̀ kĩni pɔ́ gɔ̃̀ɔ sɛ̀lɛ gbí kuɛpla
pai.‡
44 Gɔ̃ɛ pɔ́ aa pɔblèɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sɔoɛ (5.000).

Yesu tɑ́a'oa ìsidaa
(Mat 14.22-36, Zãa 6.16-21)

45 Ɔ Yesu nàɛ a ìwaɔwa gɔ̃̀ɔ aa gɛ̃ gó guu aa dɔaaɛ
Bɛsaida ísida baale e àɔ bíla gbaɛ.
46 Ké à lɛzà gbɛ̃́ɔwa a làa, ɔ̃ à dèdɛ sĩ̀sĩwa, à gɛ̀
wabikɛi.
47 Ĩatɛ̃ gɛ̃a kpɛ́u gó'ilɛna kú ísidaa mɛ́ Yesu kú
sĩ̀sĩa ado.
48 Ɔ a è gofĩa lɛ́ ĩadamá, kɛ́ ĩ́an gbãa lɛ́ gínɛ́ yɑ̃́i.
Gufɛ̃nɛ ɔ̃ à gɛ̀ ń kĩ́i, àlɛ táa'o ía, ɔ̃ a kɛ̀ lá á ye gɛ̃mɑ́wa.
49 Kɛ́ aa aà è, àlɛ táa'o ía, aalɛ e gyaadeɛ, ɔ̃ aa wiilɛ̀.
50 Kɛ́ aa aà è ḿpii, gili gɛ̃̀ńgu. Ɔ Yesu ònɛ́ gɔ̃̀ɔ: A̋
sɔ̃dilɛ, mámɛ. A̋su to vĩa á kũo.
51 Kɛ́ à gɛ̃̀ gó guu, ɔ̃ ĩ́ana làa, ɔ̃ yɑ̃́pi ń kṹ gbãa,
52 asa an wɛ́ i kɛ̃ pɛ̃ɛ yɑ̃́ musuo, kɛ́ aa nɔ̀sɛ vĩo yɑ̃́i.
53 Kɛ́ aa bùa baa aa kà Gɛnɛzalɛti, ɔ̃ aa godɔ̀ we.
54 Kɛ́ aa bɔ̀lɛ gó guu, wà Yesu dɔ̃̀ gɔ̃̀ɔ,
55 ɔ̃ wà bàalɛ̀ gɛ̀ bùsupi kɛ̀ɛlɛ, wà gyãeɔ sɛ̀lɛ ń
mákɛlɛo, gu pɔ́ wa mà a kuu píi wĩ̀ɔ mɔoɛ̀.
56 Gua pɔ́ à gɛ̀u píi, zɔ̃ɛwiaɔ ge mɛɛwiaɔ ge
bualoũɔ, wĩ̀ɔ mɔɛ̀ ń gyãeɔɛ, wĩ̀ɔ ń kálɛ gãaɛ, ɔ̃ wĩ̀
wabikɛwà aà to aa ɔkã baa aà ula lɛ́wa. Ɔ gbɛ̃́ pɔ́
ɔkɑ̃̀wàɔ ì gbɑ̃́gbã píi.

7

Fɛlɛkaayɑ̃
(Mat 15.1-9)

‡ **6:43** 2Kia 4.42-44

1 Falisiɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛde pɔ́ aa bɔ̀
Yelusalɛũeɔ mɔ̀ Yesu kɨ̃́i.
2 Aa è aà ɨ̀waeɔ lɛ́ pɔble ɔpia ń gbãbɔ'io sai.
3 Asa Falisiɔ ń Yudaɔ pɨ́i aa ń deziɔ fɛlɛkaayã
kũaɛ, aali pɔble ɔpia ń gbãbɔ'io saio.
4 Aali su ń ɛlɛo aa pɔblè zu'osaio. Aa fɛlɛkaayã
pãleɔ kũa dasi. Beewa aaɨ̀ gbãbɔ imibɔɔ ń taɔ ń
ooɔnɛ.
5 Ɔ Falisiɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdepiɔ Yesu là aa mɛ̀:
Bɔ́yãi n ɨ̀waɔ lɨ́ɔ wá deziɔ fɛlɛkaayã kũao ni? Aaɨ̀
pɔble ɔpia ń gbãbɔ'io saiɛ.
6 Yesu wèmá à mɛ̀: A̰ mɔafilideɔ, Isaia dɔ̀aa á yã'ò
wásawasa, lá a kɛ̃̀ láuwa à mɛ̀:
Buipi ɨ̀ ma kpɛla ń lɛ́oɛ,
an sɔ̃ kua lɔo.*
7 Aaɨ̀ ma sísi pãɛ,
gbɛ̃nazɨ̃na ikoyãɔ ɔ̃ aaɨ̀ danɛ́.
8 A pãkpà Lua ikoyãi, ɔ̃ á gbɛ̃nazɨ̃na fɛlɛkaayã
kũa.
9 Ɔ Yesu ònɛ́ lɔ: A̰ pãa Lua yã́a kɛ́ à e àɔ á fɛlɛkaayã
kũa maan wea?
10 Mɔizi mɛ̀ àli misiilɛ á de ń á daoɛ.† A̰ mɛ̀ lɔ, gbɛ̃́
pɔ́ a de ge a da kpɛbɔ̀, wà ade dɛ.‡
11 A̰piɔ sɔ̃ i mɛ tó gbɛ̃́ ò a de ge a daɛ pɔ́ pɔ́ á vɨ̃ à
dɔońlɛá Kɔɔbaniɛ,
12 a zɛvɨ̃ à a de ń a dao kpɛlaò lɔo. (Kɔɔbani bee
mɛ̀, à Lua gbà.)
13 Beewa i Lua yã́ bãdɛ á fɛlɛkaayã pɔ́ i dadanɛ́
yã́i. Yã́ bee taaɔ ɔ̃ i kɛ dasi.

Yã́ pɔ́ ɨ̀ to wà gbãlɛ
(Mat 15.10-20)

---

* **7:6** Isa 29.13 † **7:10** Bɔa 20.12 ‡ **7:10** Bɔa 21.17

14 Ɔ Yesu ɛ̀a bíla laai sȉsi à mɛ̀: Ȁ swā́kpa à ma
yãma, ápii.
15 Pɔe ku kɛ́ à gɛ̃ gbɛ̃́ guu à to aà gbãlɛo. Pɔ́ pɔ́ bɔ̀
gbɛ̃́ guu ɔ̃mɛ ȉ to aà gbãlɛ.
16 Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vȉ aà yā́pi ma.
17 Kɛ́ à bíla tò we, à tà bɛ, ɔ̃ aà ȉwaɔ yā́pi mi
gbɛ̀awà.
18 A ònɛ́: Ȁpiɔ, i ɔ̃nɔkũ sɔ̃oa? Kɛ́ pɔe ku à gɛ̃ gbɛ̃́
guu à to ade gbãlɛo, á dɔ̃o lé?
19 Pɔ́pi lí gɛ̃ aà sɔ̃ guuo, sema aà gbɛɛu, ɔ̃ ȉ a
bȉ́ikpɛkɛ. (Màa Yesu gbãbɔ̀ blɛ píiɛ.)
20 Ɔ à mɛ̀: Yā́ pɔ́ ȉ bɔ gbɛ̃́ guu mɛ́ ȉ to ade gbãlɛ.
21 Za gbɛ̃nazȉna sɔ̃ guu ɔ̃ làasoo vãi ȉ bɔu:
Káaluakaa, kpā́i'oa, gbɛ̃dɛa,
22 gbãsȉkɛa, bȉi, nɔ̀sɛvãi, mɔafili, wisaiyã,
wɛbɔbɔa pɔ́i, gbɛ̃́sɔ̃sɔ̃a, makamaka ń mȉsaiyão.
23 Yãvãipiɔ ȉ bɔ gbɛ̃nazȉna sɔ̃ guuɛ píi, ɔ̃ ȉ to aà
gbãlɛ.

Buipãle nɔɛ wabikɛa
(Mat 15.21-28)

24 Yesu bɔ̀ we à gɛ̀ Tii bùsuu, ɔ̃ à pȉla uaeu. A ye
wà a dɔ̃o, ãma ȉli e ùlɛo.
25 Nɔɛ pɔ́ a nɛnɔɛna tā́a vȉ Yesu bao mà gɔ̃̀ɔ, ɔ̃ à mɔ̀
wùlɛ aà gbázȉ.
26 Nɔɛpiá buipãleɛ, wà aà ȉ Silifinisi bùsuuɛ. Ȁ
wabikɛ̀ Yesuwa aà tā́a goɛ a nɛ́wa.
27 Ɔ Yesu ò̀ɛ: To wà blɛ kpá nɛ́ɔwa gȉa, asa a maa
wà nɛ́ɔ blɛ sɛ wà zu gbɛ̃ɔnɛo.
28 Ɔ nɔɛpi a zãsȉwà à mɛ̀: Dii, baa gbɛ̃ pɔ́
wúlɛańziɔ ȉ nɛ́ɔ blɛ kasonaɔ pɛɛlɛɛ.
29 Yesu ò̀ɛ: N yãwea maa yā́i, tá, n nɛ́ tā́a gòwà.

30 Kɛ́ à kà bɛ, à a nɛ́ è wúlɛa pɛwa, tɛ̃́api gòwà
sɛ̃ana.

Swãdo gbɑ̃́gbãa

31 Ɔ Yesu fɛ̀lɛ Tii bùsuu à gɛ̀ Sidɔ̃, ɔ̃ à bɔ̀lɛ ń
Wɛ̃́lɛmɛnkwi bùsuo e à gɛ̀ kà Galile ísidai.
32 Ɔ wà mɔ̀ɛ̀ ń swãdo pɔ́ yã'o zɛ̃'ũaànɔo, wà
wabikɛ̀wà aà ɔnawà.
33 Yesu bɔ̀aànɔ bíla guu ḿpla, à ɔtona pɛ̀pɛ aà
swɑ̃́u. Kɛ́ à lɛ́'i kɛ̀ a ɔwa, ɔ̃ à kɑ̃̀ aà lɛ́nawa.
34 A wɛsɛ̀ musu à wè fɛ̀ɛɛ, ɔ̃ a ò̀ɛ̀: Ɛfata. (Bee mɛ̀
wɛ̃.)
35 Wegɔ̃ɔ gɔ̃ɛpi swɑ̃́ wɛ̃̀, aà lɛ́na gòlɛ, ɔ̃ à yã'ò
wásawasa.
36 Yesu ò gbɛ̃́ɔnɛ aasu o gbɛ̃e mao, ãma aa gɛ̀ lɛ́ a
kpàwakɛnɛ́ maamaa dɛ lá à gɛ̃nɛ́la.
37 Yɑ̃́pi dɛ̃mɑ́ maamaa à kɛ̀ zài, ɔ̃ aa mɛ̀: Aà
yɑ̃́pii kɛa ɛ̃ɔ maaɛ. I to baa swãdoɔ yãma, mɛ́ ɛ̃ to
lɛ́nanaalɛadeɔ yã'o.

8

Blɛkpaa bɛ̃lawa plaade
(Mat 15.32-39)

1 I gɛ̃gɛ̃o bíla ɛ̀a kɑ̃̀aaaàzi lɔ. Aa pɔbleae vɛ̃ lɔo, ɔ̃
Yesu a ɛ̃waɔ sɛ̃si a ònɛ́:
2 Gbɛ̃́piɔ kɛ̀mɛɛ wɛ̃naũ, asa a gɔɔ àaɔ̃n la kɛ́ aa
kumanɔ, aa pɔe vɛ̃ aa ble lɔo.
3 Tó ma ń gbáɛ aa ta bɛ ń nɔanao, an yɛ̃̀ɛɛ a láa zɛ́
guuɛ, asa an gbɛ̃eɔ bɔkɛ̃i zɑ̃̀ɛ.
4 Ɔ aà ɛ̃waɔ aà là aa mɛ̀: Mákɛ̃i wa blɛ eu sɛ̃gbãu
la à gbɛ̃́piɔ kãi?
5 Ɔ Yesu ń lá à mɛ̀: Pɛ̃ɛ mɛ̀n ũma á vɛ̃i? Aa mɛ̀: Mɛ̀n
soplaɛ.

6 Ɔ a ò bílaɛ aa zɔ̃lɛ tɔɔlɛ. Ɔ à pɛ̃ɛ mɛ̀n soplapi sɛ̀
à sáaukpà, a ɛ̀'ɛ kpà a ȉwaɔwa aa kpaalɛ bílaɛ, ɔ̃ aa
kpaalɛ̀nɛ́.
7 Aa kpɔ̀ nɛ́naɔ vȉ yɔɔ lɔ. Kɛ́ à báaadàu, a ònɛ́ aa ɛa
bee kpaalɛnɛ́ lɔ.
8 Ɔ aa blè aa kȁ, ɔ̃ wà a miɔna pɔ́ gɔ̃̀ɔ sɛ̀lɛ sɔ̀ sopla.
9 Gbɛ̃́piɔ kà ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ síiɔ̃ (4.000) taawa. Kɛ́
Yesu ń gbáɛ,
10 ɔ̃ à gɛ̃̀ gó'ilɛna guu ń a ȉwaɔ, aa gɛ̀ Damanuta
bùsuu.

Falisiɔ seelagbɛaa
(Mat 16.1-12)

11 Ɔ Falisiɔ mɔ̀ lɛ́ lɛkpaakɛaànɔ, aalɛ líkpalɛwà,
aalɛ wɛɛlɛ aà seelakɛnɛ́ ń Lua gbãao.
12 Ɔ à wè fɛ̀ɛɛ à mɛ̀: Bɔ́yãi gbãgbɛ̃ɔ lɛ́ seela wɛɛlɛai?
Sȉana málɛ oɛ́, má seelae kɛ gbãgbɛ̃ɔnɛo.
13 Ɔ à ń tó we, à ɛ̀a gɛ̃̀ gó'ilɛna guu à tà baale.
14 A sȁ aà ȉwaɔgu aa pɛ̃ɛ kȕsũa sɛ́. Pɛ̃ɛ mɛ̀ndo mɛ́
gɔ̃̀nɛ́ gó guu.
15 Ɔ Yesu lɛdàmá à mɛ̀: Aɔ kú ń laaio. A laaika
Falisiɔ ń Elodiɔ pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛi.
16 Ɔ aalɛ okɔ̃ɛ aa mɛ̀: Kɛ́ wá pɛ̃ɛ vȉo yấi a òi mȧa.
17 Yesu dɔ̃̀má, ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Bɔ́yãi álɛ o kɛ́ á pɛ̃ɛ vȉo
yấiɛi? E tia á wɛ́ i kɛ̃ á dɔ̃̀oa? A nɔ̀sɛ vȉoa?
18 A wɛ́ vȉ, ili gu'eoa? A swấ vȉ, ili yãmaoa? Yãe lí
dɔágu oa?*
19 Kɛ́ ma pɛ̃ɛ mɛ̀n sɔo ɛ̀'ɛ má kpà gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo
lɛɛ sɔoɔwa (5.000), a a miɔna sɛ̀lɛ gbí ũma ni? Aa
wèwà aa mɛ̀: Gbí kuɛplaɛ.†

---

* **8:18** Zel 5.21, Eze 12.2 † **8:19** Maa 6.43

20 Yesu ɛ̀a ń lá à mɛ̀: Kɛ́ ma pɛ̃ɛ mɛ̀n sopla ɛ̀'ɛ má
kpà gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ síiɔ̃ɔwa (4.000), a a miɔna
sɛ̀lɛ sɔ ũma ni? Aa wèwà aa mɛ̀: Sɔ̀ soplaɛ.‡
21 Ɔ a òné: E tia á wɛ́ i kɛ̃oa?

Bɛsaida vı̀a gbɑ̃́gbɑ̃a

22 Kɛ́ aa kà Bɛsaida, ɔ̃ wà mɔ̀ɛ̀ ń vı̀ao, wà
wabikɛ̀wà aà ɔkɑ̃wà.
23 Ɔ à vı̀api kũ̀ a ɔwa, à bɔ̀aànɔ wɛ̃́nkpɛ. A lɛ́'i kɛ̀
aà wɛ́wa à ɔnàwà, ɔ̃ à aà là à mɛ̀: Ǹlɛ gu'ea?
24 Ɔ gɔ̃ɛpi wɛsɛ̀ musu à mɛ̀: Málɛ gbɛ̃́ɔ e, aa dɛ lán
líɔ mɛ́ lɛ́ táa'o'owa.
25 Ɔ Yesu ɛ̀a ɔnà aà wɛ́wa lɔ. Kɛ́ gɔ̃ɛpi wɛbı̀i, ɔ̃ aà
wɛ́ wɛ̃̀, àlɛ pɔ́pii e sa wásawasa.
26 Ɔ Yesu aà gbàɛ bɛ à mɛ̀: Ǹsu bɔlɛ wɛ̃́lɛ guuo.

Piɛɛ Yesu Mɛsiikɛ oa
(Mat 16.13-23, Luk 9.18-22)

27 Kɛ́ Yesu lɛ́ gɛ́ ń a ı̀waɔ Sezale Filipi bùsu zɔ̃ɛwiaɔ
guu, ɔ̃ à a ı̀waɔ là zɛ́ guu à mɛ̀: Dé wàlɛ o má dɛ a ũi?
28 Aa wèwà aa mɛ̀: Gbɛ̃eɔ ı̀ mɛ Zɑ̃a Da'ilɛnaɛ,
gbɛ̃eɔ ı̀ mɛ Ɛlia. Wı̀ ɛa mɛ lɔ ɑ̃nabi yɑ̃aen n ũ.§
29 Ɔ à ń lá à mɛ̀: Ápiɔ sɔ̃, dé i mɛ má dɛ a ũi? Piɛɛ
wèwà à mɛ̀: Mɛsiin n ũ.
30 Ɔ Yesu ń lɛpàpa aasu o gbɛ̃e mao.
31 Ɔ à nà yɑ̃daanɛ́wa à mɛ̀: Sema Gbɛ̃nazı̃n
Nɛ́ taasikɛ maamaa, gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń sa'onkiaɔ ń Mɔizi
ikoyɑ̃danɛdeɔ giaàzi, wi aà dɛ, a gɔɔ àaɔ̃de zı̃́ i vu.
32 A yɑ̃́pi òné wásawasaɛ, ɔ̃ Piɛɛ gɛ̀aànɔ gusaɛ, àlɛ
giɛ̀.

‡ **8:20** Maa 8.8 § **8:28** Maa 6.14-15

33 Kɛ́ Yesu lȉli à a ȉwaɔ gwà, ɔ̃ à gȉ Piɛɛɛ à mɛ̀: Gomɛɛ we Setãu! Lua làasoo lɛ́ dɔaanɛo, sema gbɛ̃nazȉna pɔ́.

Yesu lia
(Mat 16.24-17.13, Luk 9.23-36)

34 Bee gbɛa Yesu bíla laai sȉsi ń a ȉwaɔ, a òné: Tó
gbɛ̃́ ye kɛ ma ȉwa ũ, aà gi azȉa wɛ̃nii, i a lipãakɔ̃a sɛ́,
i tɛmazi.
35 Gbɛ̃́ pɔ́ ye àɔ a wɛ̃ni kũa, a kua a wɛ̃nipiwaɛ.
Gbɛ̃́ pɔ́ gȉ a wɛ̃nii ma yấi ń ma baona yấo lɔ, ade mɛ́
aɔ ku.
36 Tó gbɛ̃́ gɔ̀ dṹnia bṹu vȉ mɛ́ à kùa ziawa, bɔ́ ài
bee vȉi?
37 Bɔ́ gbɛ̃́ a fȉaboò à zia'ei?
38 Tó gbɛ̃́ zɛamanɔ ge ń ma yấɔ widɛ̀ gbãgbɛ̃ du-
unde luanaaikɛnsaiɔ guu, Gbɛ̃nazȉn Nɛ́ a zɛaaànɔ
widɛ sɔ̃ɛ, gɔɔ pɔ́ a mɔ a Mae gawi guu ń a malaikaɔ.

9

1 Ɔ a òné: Sȉana málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ kú laeɔ ga kía pɔ́
Lua kpà mɔa ń gbãao esaio.
2 Gɔɔ soolo gbɛa Yesu Piɛɛ ń Zaakio ń Zãao sɛ̀ à
dɛ̀dɛńnɔ gbɛ̀sȉsȉ lɛsȉwa ńtɛ̃ɛ. Ɔ à lȉ ń wáa,
3 aà pɔkasaɔ lɛ́ tɛkɛ púntaitai. Gbɛ̃e ku dṹnia guu
kɛ́ a fɔ̃ pɔ́ pí à puakũ màao.
4 Bee kpɛ Ɛlia ń Mɔizio bɔ̀ mɔ̀má, aalɛ yã'o ń
Yesuo.
5 Ɔ Piɛɛ ò Yesuɛ: Dii, wá kua la maaɛ. Wà lákpɛ dɔ
mɛ̀n àaɔ̃, n pɔ́ do, Mɔizi pɔ́ do, Ɛlia pɔ́ do.
6 A dɔ̃ lá álɛ oo, asa vȉa ń kṹ maamaaɛ.

7 Luabɛpuana pi̍la kùńla, ɔ̃ aa lɔɔe mà a guu à mɛ̀:
Gbɛ̃́ɛ beeá ma Nɛ́ mɛ̀ndona yenzideɛ, à aà yãma.*
8 Kã́ndo gɔ̃̀ɔ kɛ́ aa gugwàgwa, aai gbɛ̃e e lɔo, sema
Yesu ado.
9 Kɛ́ aalɛ pila gbɛ̀si̍si̍piwa, ɔ̃ Yesu ònɛ́ aasu yã́ pɔ́
aa èpi o gbɛ̃e mao e Gbɛ̃nazi̍n Nɛ́ gɛ bɔò gau.
10 Aa yã́pi kũa, ń beeo aalɛ kɔ̃ lala aa mɛ̀: Bɔa gau
yã́ bee dɛa ni?
11 Ɔ aa aà là aa mɛ̀: Bɔ́yãi Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ i̍ o
Ɛlia mɛ́ a dɔaa mɔi?†
12 A wèmá à mɛ̀: Ɛlia a dɔaa mɔ́, i yã́pii kɛkɛ zɛ́zɛ,
ãma kɛ́ a kɛ̃a láu wà mɛ̀ wa saka Gbɛ̃nazi̍n Nɛ́gu, i
taasikɛ maamaa sɔ̃ bɛ?‡
13 Málɛ oɛ́, Ɛlia mɔ̀ kɔ̀, ɔ̃ wà ń pɔeã dàɛ̀ lá wà aà
yã'ò taalauwa.

Yesu nɛgɔ̃ɛ tã́ade gbã́gbãa (Mat 17.14-23, Luk 9.37-45)

14 Kɛ́ aa sù ń gbɛ̃́ ki̍niɔwa, aa è bíla liaańzi mɛ́
Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ lɛ́ lɛkpaakɛńnɔ.
15 Kɛ́ bíla Yesu è, aà yã́ bɔ̀ ń saɛ, ɔ̃ aa bàalɛ̀ gɛ̀
fɔkpàwà gɔ̃̀ɔ ḿpii.
16 Ɔ à a i̍waɔ là à mɛ̀: Bɔ́ lɛkpaa álɛ kɛńnɔi?
17 Ɔ gbɛ̃́ pɔ́ kú zã guue wèwà à mɛ̀: Dii, ma mɔnɛ
ń ma nɛ́oɛ, tã́a mɛ́ aà lɛ́na nàalɛ.
18 Tó à dɛ̀dɛwà, i̍ aà nɛ zi̍lɛɛ, ɔ̃ i̍ɔ lɛ́'ifula bɔlɛ, i̍ɔ
swaalɔlɔkɔ̃wa, i̍ gbã́gbã tèlele. Ma mɔò n i̍waɔnɛ aa
tã́api go, ɔ̃ aa fùa.

* **9:7** Maa 1.11, Iko 18.15 † **9:11** Mal 4.5 ‡ **9:12** Isa 53.1-12, Soũ 22.1-18

19 Ɔ Yesu òné: Gbãgbɛ̃ luanaaikɛnsaiɔ, máɔ kúánɔ
e bɔɛ ni? Máɔ mɛnakɛánɔ e bɔɛ ni? A mɔmɛɛ ń nέpio
la.
20 Kɛ́ wà mɔ̀oɛ̀, kɛ́ tá̃api Yesu è gɔ̃̀ɔ, ɔ̃ à nέpi zì̃azì̃a à
aà pà̃lɛ zí̃lɛ kpɛ̃̀baũ. Ɔ àlɛ gbeembo, àlɛ lɛ́'ifula bɔlɛ.
21 Yesu nέpi mae là à mɛ̀: A aà lè màa za bɔɛ ni?
A wèwà à mɛ̀: Za aà nέfɛ̃nɛn zí̃ɛ.
22 Iɔ aà zu tɛ́ ń ío guu mɔ̀ɔmɔɔɛ, ì̃ɔ ye aà dɛɛ. Tó
ńyɔ̃ fɔ̃ ǹ pɔe kɛ, wá wɛ̃nagwa, ní dɔwálɛ.
23 Yesu ɔ̀ɛ̀: N mɛ̀ tó má fɔ̃ɛ lò? Yá̃pii zɛvì̃ gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́
ma náaikɛɛ.
24 Ɔ nέpi mae ò gɔ̃̀ɔ: Má n náai vì̃. N n náai pɔ́ lɛ́
kɛ̃́sãa ká̃fì̃mɛɛ.
25 Kɛ́ Yesu è bíla lɛ́ naɛmá, à gì̃ tá̃apiɛ à mɛ̀: Tá̃a
swãdo, málɛ onɛ, go nέpiwa. Ǹsu ɛa suwà lɔo.
26 Ɔ tá̃api wiilɛ̀ à aà zì̃a pãsì̃pãsì̃, ɔ̃ à gòwà. Nέpi
gɔ̃̀ lán gɛwa, ɔ̃ gbɛ̃́ daside mɛ̀ à gàɛ.
27 Ɔ Yesu aà kũ̀ a ɔwa à aà fɛ̀lɛ, ɔ̃ à gɔ̃̀ zɛa.
28 Kɛ́ Yesu gɛ̃̀ ua, zì̃loe kúńnɔ lɔo, ɔ̃ aà ì̃waɔ aà là
aa mɛ̀: Bɔ́yãi wa fua tá̃api goi?
29 Ɔ a wèmá à mɛ̀: Wabikɛa ado mɛ́ ì̃ fɔ̃ tá̃a bee
taa go.
30 Kɛ́ aa bɔ̀ we, ɔ̃ aa pà̃ Galilea. Yesu ye wàɔ a
kúkì̃i dɔ̃o,
31 asa àlɛ yãdada a ì̃waɔnɛɛ. A òné: Wa Gbɛ̃nazì̃n
Nɛ́ kpámá, wi aà dɛ, i vu a gɔɔ àaɔ̃dezì̃.
32 Aai aà yá̃pi midɔ̃o, mɛ́ aa yá̃pi laawà vì̃akɛ̀.

Tɛa Yesuzi lán nɛ́ɔwa
(Mat 18.1-9, Luk 9.46-50)

33 Ɔ aa kà Kapɛnaũ. Gɔɔ pɔ́ a ku bɛ, à a ì̃waɔ là à
mɛ̀: Bɔ́ lɛkpaa álɛ kɛ zɛ́ guui?

34 Aa nȉ kpȁuu, asa zɛ́ guu aalɛ lɛkpaakɛ dɛnla yã́
musuɛ.
35 Ɔ à zɔ̏lɛ à gbɛ̃ɔn kuɛplapiɔ kȁaa à mɛ̀: Tó gbɛ̃́
ye kɛ mide ũ, aàɔ kɛ̃́sãa gbɛ̃́piizi, i kɛ an baade píi
dɔnlɛde ũ.
36 A nɛ́ sɛ zɛ̀ ń aɛ, ɔ̃ à aà sɛ kpà a kùɛ a ònɛ́:
37 Gbɛ̃́ pɔ́ nɛ́ɛ beeɔ do dȉlɛ ma ȉwakɛ yã́i, ade ma
dilɛɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ ma dilɛ sɔ̃ i ma dilɛ madoo, à gbɛ̃́ pɔ́
ma zȉ dȉlɛ sɔ̃ɛ.
38 Ɔ Zãa òɛ̀: Dii, wa gbɛ̃e è, àlɛ tã́ago ń n tóo, ɔ̃ wá
ye giɛ̀, asa wá gbɛ̃́ no.
39 Ɔ Yesu mɛ̀: Ásu giɛ̀o, asa gbɛ̃e a fɔ̃ dabudabukɛ
ń ma tóo, a ɛa ma tɔbɛ̃ɛsi gɔ̏ɔo.
40 Gbɛ̃́ pɔ́ i íbɛlɛsɛwanɔo, wá bàakpɛɛɛ.
41 Sȉana málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ á gbá imia á dɛa Kilisi pɔ́
ũ yã́i, ade a kua a aseawao.
42 Tó gbɛ̃́ tò nɛ́ pɔ́ lɛ́ ma náaikɛɛ́ɔ do fù, a maa yãa
ń adeo wà wísilɔgbɛ gbɛ̏nɛ dɔ aà nɔɛɛ, wi aà zu ísiu.
43-44 Tó n ɔ mɛ́ ȉ to ǹ fu, zɔ̃. Gɛ̃a àizãna guu kɔ̏ɔ ũ
maa dɛ n taa tɛ́ gasai guu ń ɔ mɛ̀n plaola.
45-46 Tó n gbá mɛ́ ȉ to ǹ fu, zɔ̃. Gɛ̃a àizãna guu ɛɛ ũ
maa dɛ wà n zu tɛ́ guu ń gbá mɛ̀n plaola.
47 Tó n wɛ́ mɛ́ ȉ to ǹ fu, bɔ. Gɛ̃a kpala pɔ́ bɔ̀ Lua
kȉ̃i guu wɛdode ũ maa dɛ wà n zu tɛ́ guu ń wɛ́ mɛ̀n
plaola.
48 Wekȉi an kɔ̀ɔbii lí láao, mɛ́ a tɛ́ lí gao.§
49 Wa tɛmɔ baadeɛ an kɛkɛa ń wisio ũ.*
50 Wisiá pɔ́ naɛ. N beeo tó wisi í na tà, kpelewa
wa kɛ à nakũ lɔi? A to wisi àɔ kú á guu, íɔ na ń kɔ̃o.

§ **9:48** Isa 66.24 * **9:49** Lev 2.13

10

Nɔyaa
(Mat 19.1-12)

1 Ɔ Yesu bɔ̀ we à gɛ̀ Yude bùsuu e Yuudɛ̃ baale.
Bíla ɛ̀a kɑ̃̀aaaàzi we, ɔ̃ à yɑ̃dànɛ́ lá ı̃̀ɔ kɛwa.
2 Falisieɔ mɔ̀ líkpalɛiwà, ɔ̃ aa aà là aa mɛ̀: Gɔ̃ɛ zɛvı̃̀
à a na yáa?
3 A wèmá à mɛ̀: Mɔizi dı̃̀lɛɛ́ kpelewa ni?
4 Aa mɛ̀: Mɔizi gɔ̃ɛ gbà zɛ́ aàli gínzila kɛ̃́, aàli a na
yaɗɛ.*
5 Ɔ Yesu ɔ̀nɛ́: A swɑ̃́gbɑ̃a yɑ̃́i Mɔizi bee dı̃̀lɛiɛ́.
6 Za dṹnia daalɛgɔɔ Lua gɔ̃ɛ kɛ̀ ń nɔɛoɛ.†
7 Ayɑ̃̀mɛto gɔ̃ɛ ı̃̀ go a de ń a daowa, ı̃̀ na a nawa,
8 ɔ̃ aaı̃̀ gɔ̃ lán sàwakula ń gbalaowa.‡ Beewa aa
ku dodo lɔo, aa gɔ̃̀ mɛdoṹɛ.
9 A yɑ̃́i gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń nákɔ̃waɔ, gbɛ̃e su ń kɛ̃aao.
10 Kɛ́ Yesu tà bɛ, aà ı̃̀waɔ aà là yɑ̃́pi mii.
11 Ɔ a ɔ̀nɛ́: Gbɛ̃́ pɔ́ a na yà à a pɑ̃le sɛ̀ gbɑ̃sı̃̀kɛ̀ a nɔ
sɛ̃́ia yɑ̃́ musun we.
12 Nɔɛ pɔ́ gı̃̀ a zɑ̃́zi à zɑ̃́ pɑ̃le kɛ̀ sɔ̃, à gbɑ̃sı̃̀kɛ̀n we.

Yesu bɑ́aadaa nɛ́ɔgu
(Mat 19.13-15, Luk 18.15-17)

13 Wàlɛ mɔ́ Yesuɛ ń nɛ́ɔ aà ɔnamá, ɔ̃ aà ı̃̀waɔ gı̃̀nɛ́.
14 Kɛ́ Yesu è màa, aà pɔ pà a ɔ̀nɛ́: A to nɛ́ɔ mɔ ma
kı̃́i, ásu gínɛ́o, asa kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kı̃́iá gbɛ̃́ bee taaɔ
pɔ́ɛ.
15 Sı̃̀ana málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ i kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kı̃́i sí lán
nɛ́wao a gɛ̃uo.

---

* **10:4** Iko 24.1-4 † **10:6** Daa 1.27 ‡ **10:8** Daa 2.24

16 Ɔ a nɛ́ɔ sɛ kpàkpa a kùɛ, à ɔnànamá à
báaadàńgu.

Ɔde
(Mat 19.16-30, Luk 18.18-30)

17 Kɛ́ Yesu dàzɛu àlɛ gɛ́, ɔ̃ gɔ̃ɛe bàalɛ̀ mɔ̀ kùlɛ aà
aɛ, à aà là à mɛ̀: Mɛtulu maa, kpelewa má kɛ mà
àizãna ei?
18 Ɔ Yesu òɛ̀: Akɛa ń òmɛɛ má maai? Gbɛ̃e maao,
sé Lua ado.
19 Ǹ ikoyãɔ dɔ̃: Ńsuli gbɛ̃dɛo, ńsuli wúlɛ ń gbɛ̃pãle
nɔoo, ńsuli kpã́i'oo, ńsuli yãdɔ n gbɛ̃́deewao, ńsuli
gbɛ̃bleo, ǹli n de ń n dao kpɛla.§
20 Ɔ à mɛ̀: Mɛtulu, za ma nɛ́fɛ̃nɛngɔɔ má yã́ beeɔ
kũa píiɛ.
21 Ɔ Yesu aà gwà ń yenzi wɛ́o a òɛ̀: Yã́ gɔ̃̀nɛ mɛ̀ndo.
Gɛ ǹ pɔ́ pɔ́ ń vĩ̀ɔ yía píi, ní a ɔ̃a kpá taasideɔwa, ní mɔ
tɛmazi, ńyɔ̃ɔ àizɛɛ vĩ̀ luabɛ.
22 Ɔ gɔ̃ɛpi oosĩ̀si yã́pi yã́i, à tà ń pɔsiao, kɛ́ aà àizɛɛɔ
dasi yã́i.
23 Ɔ Yesu wɛpã̀ a ĩ̀waɔla a òné: Aizɛɛde gɛ̃a kpala
pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́iu zĩ̀'ũ.
24 Yã́pi bɔ̀ aà ĩ̀waɔ saɛ, ɔ̃ Yesu ɛ̀a òné: Gbɛ̃́ɔ, gɛ̃a
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i guu zĩ̀'ũ fá!
25 Yiongo gɛ̃a abaawɛu àa dɛ ɔde gɛ̃a kpala pɔ́ bɔ̀
Lua kĩ́iula.
26 Ɔ yã́pi aà ĩ̀waɔ kũ̀ gbãa, aalɛ okɔ̃ɛ aa mɛ̀: Tó
màaɛ, démɛ a bɔi?
27 Yesu ń gwá soee à mɛ̀: Gbɛ̃nazĩ̀na a fɔ̃o, ãma
Lua a fɔ̃ wá bɔ, asa Lua apii gbãa vĩ̀ɛ.
28 Ɔ Piɛɛ òɛ̀: Wápiɔ sɔ̃ bɛ? Wa pɔ́pii tò wa bɔ tɛnziɛ.

---

§ **10:19** Bɔa 20.12-16

29 Yesu mɛ̀: Sɨ̀ana málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ a bɛ tò we ge a
vɨ̀iɔ ge a dãunaɔ ge a da ge a mae ge a nɛ́ɔ ge a bua
ma yấi ń ma baona yấo,
30 ade a ɛa bɛɔ ń vɨ̀iɔ ń dãunaɔ ń daɔ ń nɛ́ɔ ń buaɔ
e lɛɛ basɔo dűniaɛ bee guu ń ɨ̀adamao lɔ, i àizãna e
dűnia pɔ́ a mɔ guu.
31 Dasi pɔ́ dɔaaaɔ gɔ̃ zấ mɛ́ dasi pɔ́ tɛ́ zấɔ gɔ̃ dɔaaa.

Yesu a gaa ń a vuao yã'oa
(Mat 20.17-19, Luk 18.31-34)

32 Aa ɛ̀a dàzɛu, aalɛ gɛ́ Yelusalɛũ. Yesu dɔaaa a
ɨ̀waɔnɛ, ɔ̃ yấpi bɔ̀ ń saɛ, mɛ́ vɨ̀a gbɛ̃́ pɔ́ tɛ́ aà kpɛɔ kũ̀.
Ɔ Yesu lɨ̀lɛ ń a ɨ̀wa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ, à ɛ̀a yấ pɔ́ a su a le
òné lɔ
33 à mɛ̀: A ma! Wálɛ gɛ́ Yelusalɛũɛ. Wa Gbɛ̃nazɨ̀n
Nɛ́ kpá sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔwa, aai
yãdaaàla, aai aà kpa luayãdɔ̃nsaiɔwa aa aà dɛ.
34 Aa aà kɛ pɔ́ɔpɔɔ, aa lɛ́'ikakawà, aa aà gbɛ̃ ń
flààlao, aai aà dɛ, a gɔɔ ààɔ̃de zɨ́ i vu.

Zaaki ń Zãao wabikɛa
(Mat 20.20-28)

35 Ɔ Zebedee nɛ́ɔ Zaaki ń Zãao sɔ̃̀ Yesuzi aa òɛ̀:
Mɛtulu, wá ye ǹ yấ pɔ́ wálɛ a wabikɛma kɛwɛ̃ɛ.
36 Ɔ à ń lá à mɛ̀: Bɔ́ á ye mà kɛɛ́i?
37 Aa wèwà aa mɛ̀: Wá gba zɛ́ wà zɔ̃lɛnnɔ ń kpala
guu, gbɛ̃do n ɔplaai, gbɛ̃do zɛɛi.
38 Yesu òné: A yấ pɔ́ álɛ a wabikɛa dɔ̃o. Taasi
kɛɛona pɔ́ má a imi, á fɔ̃ mia? Ga pɔ́ má siu, á fɔ̃
siua?
39 Aa wèwà aa mɛ̀: Wá fɔ̃́. Ɔ Yesu òné: I pɔ́ má mi,
á mi, mɛ́ ga pɔ́ má siu, á siu,

40 ãma zɔ̃lɛa ma ɔplaai ge zɛɛiá ma yã́ no. Gbɛ̃́ pɔ́
Lua kɛ̀kɛnɛ́ɔ pɔ́ɛ.

41 Kɛ́ ȉwa gbɛ̃ɔn kwi kȉniɔ yã́pi mà, an pɔ pà Zaaki
ń Zãaozi.
42 Ɔ Yesu ń kãaa a ònɛ́: Á dɔ̃ ké gbɛ̃́ pɔ́ wàlɛ ń gwa
bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ ũɔ ȉ gbãable ń gbɛ̃́ɔwaɛ. Màa gbãadeɔ
ȉ kiblemá lɔ.
43 Ãma a dɛánɔ màao. Á guu gbɛ̃́ pɔ́ ye gɔ̃ gbɛ̃zɔ̃ɔ
ũ, aà kɛ á dɔnlɛde ũ.
44 Màaɛ lɔ gbɛ̃́ pɔ́ ye gɔ̃ á dɔaana ũ, aà kɛ ápii
zɔ̀blena ũ.*
45 Asa Gbɛ̃nazȉn Nɛ́ i mɔ wà dɔnlɛkɛɛ yã́io, à mɔ̀
dɔnlɛkɛi gbɛ̃́ɔnɛɛ, i gi a wɛ̃nii ké à e gbɛ̃́ɔ bo dasi yã́i.

Vȉa baakɛna gbã́gbãa
(Mat 20.29-34, Luk 18.35-43)

46 Aa kà Yeliko. Lá Yesu lɛ́ bɔ we ń a ȉwaɔ ń bílao,
vȉa baakɛna Timɛ nɛ́ Baatimɛ zɔ̃lɛa zɛ́ lɛ.
47 Kɛ́ a mà Yesu Nazalɛti mɛ́ lɛ́ gɛ̃, ɔ̃ à nà lɛ́ gbãa
zuawa à mɛ̀: Davidi Bui Yesu, ma wɛ̃nagwa!
48 Ɔ dasilɛ giɛ̀, aalɛ mɛ aà nílɛ. Ɔ aà lɛzua gbãa kã̀fi
à mɛ̀: Davidi Bui, ma wɛ̃nagwa.
49 Yesu zɛ̀ à mɛ̀: A aà sísi. Ɔ wà vȉapi sȉsi wa òɛ̀:
Sɔ̃dilɛ fɛlɛ. Alɛ n sisi.
50 Ɔ vȉapi a zwãa wòlo à vȉ pɛ̀lɛ à mɔ̀ Yesu kã́i.
51 Ɔ Yesu aà là à mɛ̀: Bɔ́ ń ye mà kɛnɛi? Vȉapi
wèwà à mɛ̀: Dii, má ye màɔ gu'ɛɛ.
52 Ɔ Yesu òɛ̀: Gɛ́, ma náai pɔ́ ń kɛ̀ mɛ́ n gbãgbã.
Wegɔ̃ɔ à gu'è, ɔ̃ à bɔ̀ tɛaàzi.

---
* **10:44** Maa 9.35

11

Gbâakpaa Yesuzi Yelusaleũ
(Mat 21.1-11, Luk 19.28-40, Zâa 12.12-19)

1 Ké aa kãikù̃ ń Yelusaleũo, aa kà Bɛfaze ń Bɛtani
pɔ́ kú Kùkpɛ sì̃sì̃pɔlɛuo. Ɔ Yesu a ì̃waɔ gbẽɔn pla zì̃
2 a òné: A gé wẽ́lɛ pɔ́ kálɛ wá aɛ kee guu. Tó a gẽ
gɔ̃̀ɔ, á zàa'ĩn bɔlɔ e dɔa we, gbẽe i dikpɛ yãao. A polo
suò.
3 Tó wà á lá, bɔ́ álɛ kɛ wei, í mɛ Dii mɛ́ ye a mɔaoi,
a ɛa suò tia.
4 Ɔ aa gɛ̀ wà zàa'ĩna è dɔa kpɛɛlɛ gãaɛ. Ké aalɛ
polo,
5 ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ zɛa weɔ ń lá aa mɛ̀: Bɔ́ álɛ kɛ ń
zàa'ĩnapio, ɔ̃ álɛ poloi?
6 Aa wèmá lá Yesu ònɛ́wa, ɔ̃ wà ń tó we.
7 Aa sù ń zàa'ĩnapio Yesuɛ. Aa ń ulaɔ kpàlɛ
zàa'ĩnapiwa, ɔ̃ Yesu dì̃kpɛ.*
8 Gbẽeɔ lɛ́ ń ulaɔ kpálɛ zɛ́ guu,† gbẽeɔ lɛ́ láɔ zɔ̃ sẽu,
aalɛ kpálɛ lɔ.
9 Gbɛ̃́ pɔ́ dɔaaaɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ tɛ́ zɑ̃́ɔ lɛ́ wiilɛ wàlɛ mɛ:
Gbãa kɛ!
Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ ń Dii tɔ́o ũ.‡
10 Lua báaada wá dezi Davidi kpala pɔ́ lɛ́ vugu.
Wà gbãakpaaàzi à zɔ̃ luawa.
11 Ké Yesu kà Yelusaleũ, à gɛ̀̃ Lua ua, ɔ̃ à wɛpà̃
pɔ́piila. Ké ì̃atẽ i gɔ̃ bíla lɔo yɑ̃́i ɔ̃ à bɔ̀ gɛ̀ Bɛtani ń
a ì̃wa gbẽɔn kuɛplaɔ.

Yesu kaadɔɛnli kaa ń aà kua Lua uao
(Mat 21.12-22, Luk 19.45-48, Zâa 2.13-22)

12 Ké gu dɔ̀, aa bɔ̀ Bɛtani, ɔ̃ nɔana lɛ́ Yesu dɛ.

---

* **11:7** Zkl 9.9 † **11:8** 2Kia 9.13 ‡ **11:9** Soũ 118.25-26

13 A̋ kaadɔɛnli è kãaa, a lá pàɛ. A̋ gɛ̀ gwai tó a nɛ́
mà. Kɛ́ à kà we, i pɔe eo, sema a lá, asa a magɔɔ i ka
yãao.
14 Ɔ a ò lípiɛ: Gbɛ̃e a n nɛ́ ble bau lɔo. Aà ȉwaɔ yã́pi
mà.
15 Kɛ́ aa kà Yelusalɛũ, Yesu gɛ̃̀ Lua ua, ɔ̃ à
laayianaɔ ń laalunaɔ yà ń bɔ́lɛ, à ɔlɛũkpakɛnaɔ
táabũnuɔ ń felenyianaɔ kȉlaɔ fuangba.
16 I wei gbɛ̃e a aso sɛ̀ à bɔ̀ ń Lua uaoo.
17 Ɔ à yãdà gbɛ̃́ɔnɛ à mɛ̀: A kɛ̃a Lua taalau à mɛ̀:
Ma kpɛ́ aɔ dɛ ma sísikpɛ ũ bui píiɛ.§ A̋piɔ sɔ̃ á kɛ̀
gbɛ̃blenaɔ tòo ũ.*
18 Sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ yã́pi mà, ɔ̃ aalɛ
zɛwɛɛlɛ wà aà dɛ. Aalɛ vȉakɛɛ̀, asa aà yãdaanɛ́ ȉ di
bílawa píiɛ.
19 Kɛ́ oosi kɛ̀, ɔ̃ Yesu ń a ȉwaɔ bɔ̀lɛ wɛ̃́lɛu.
20 Kɛ́ gu dɔ̀ aa bɛ zɛ́u, ɔ̃ aa kaadɔɛnlipi è, à giigàga
e a zȉ́nau.
21 Kɛ́ a yã́ dɔ̀ Piɛɛgu, ɔ̃ a ò Yesuɛ: Dii, kaadɔɛnli pɔ́
ń kà gwae, à giigàga.
22 Yesu ònɛ́: Aɔ Lua náai vȉ.
23 Sȉana málɛ oɛ́, tó gbɛ̃́ ò sȉsȉɛ beeɛ aà fɛlɛ azȉa zu
ísiau, tó i seakɛ a nɔ̀sɛ guuo, tó a a náai vȉ kɛ́ yã́ pɔ́
a òpi a kɛ, a kɛɛ̀.
24 Bee yã́i málɛ oɛ́, tó álɛ lousisi, yã́ pɔ́ a a wabikɛ̀
píi, à dilɛ á è kɔ̀, í e.
25 Tó a fɛlɛ álɛ lousisi, tó á ȉ́ikũa ń gbɛ̃eo, à
sùuukɛaànɔ, á Mae pɔ́ kú musu i sùuukɛánɔ ń á
tàaeɔ sɔ̃.

§ **11:17** Isa 56.7 * **11:17** Zel 7.11

26 Tó i sùuukɛ ń gbɛ̃́ɔo, á Mae pɔ́ kú musu a
sùuukɛánɔ ń á tàaeɔ sɔ̃o.

Yesu laa a ikoi
(Mat 21.23-27, Luk 20.1-8)

27 Ɔ aa kà Yelusalɛũ. Lá Yesu lɛ́ bɛbɛ Lua ua,
sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ sɔ̃̀aàzi
28 aa aà là aa mɛ̀: Iko kpele ńlɛ yã́piɔ kɛòi? Démɛ
n gba yã́pi kɛa zɛ́i?
29 Yesu wèmá à mɛ̀: Má yã́ mɛ̀ndoe gbɛawá. Â
wea, mí iko pɔ́ málɛ yã́piɔ kɛò oɛ́ sa.
30 Â omɛɛ. Zãa gbɛ̃́ɔ da'ilɛkɛa† bɔ̀ Lua kỉ́i yã̀, ge
gbɛ̃nazỉna kỉ́iɛ?
31 Ɔ aa lɛkpàaỉ aa mɛ̀: Tó wa mɛ̀ Lua kỉ́iɛ, a mɛ
bɔ́yãi wi Zãa yã́ sio niɛ.
32 Tó wa mɛ̀ gbɛ̃nazỉna kỉ́iɛ sɔ̃, too. Aa bíla vỉa vỉ,
asa gbɛ̃́pii Zãa ãnabikɛ sỉɛ.
33 Ɔ aa wè Yesuwa: Wá dɔ̃o. Ɔ Yesu ònɛ́: Mapi sɔ̃
má iko pɔ́ málɛ yã́piɔ kɛò oɛ́o.

12

Vɛ̃ɛbu zỉkɛnaɔ
(Mat 21.33-46, Luk 20.9-18)

1 Ɔ Yesu fɛ̀lɛ yãlɛ̀ɛũnɛ́ à mɛ̀: Gbɛ̃e mɛ́ vɛ̃ɛbu vỉ,
à kaa lỉai, à ɛyɔ̃̀ vɛ̃ɛfɛ̃kỉi ũ à gbadà,* ɔ̃ à búpi nà
zỉkɛnaɔnɛ ń ɔzỉ, ɔ̃ à fɛ̀lɛ ń táo.
2 Kɛ́ vɛ̃ɛkɔzɔ̃zɔ̃gɔɔ kà, ɔ̃ à a ỉwae zỉ̀ zỉkɛnapiɔwa, aà
a vɛ̃ɛpi asea símáɛ.
3 Ɔ zỉkɛnapiɔ aà kṹ̀ wa gbɛ̃̀ wa gbàɛ ɔgii.

---

† **11:30** Maa 1.4-5 * **12:1** Isa 5.1-2

4 Ɔ à ɛ̀a ȉwa pãle zȉmá. Ɔ aa gbɛ̃́ bee mi fɔ̃̀ aa
widàwà.
5 A̋ ɛ̀a a pãle zȉ lɔ, ɔ̃ aa gbɛ̃́ bee dɛ̀. Màa à gbɛ̃pãleɔ
zȉ dasi, aa ń gbɛ̃eɔ gbɛ̃̀, aa ń gbɛ̃eɔ dɛ̀.
6 Budepi nɛ́ mɛ̀ndona mɛ́ gɔ̃̀ɛ̀ sa, ɔ̃ à aà zȉ gbɛzã à
mɛ̀: Aa ma nɛ́ yãda.
7 Ɔ zȉkɛnapiɔ òkɔ̃ɛ aa mɛ̀: Túbiblenan kee. A̋ to
wà aà dɛ, bú i gɔ̃wɛ̃ɛ.
8 Ɔ aa aà kȕ wa dɛ̀, wà aà gɛ sɛ̀ wa zù kaa kpɛ.
9 Tòo, kpelewa budepi a kɛ sai? A gɛ zȉkɛnapiɔ
dɛdɛ, i búpi kpa gbɛ̃pãleɔwaɛ.
10 I Lua yã́ɛ bee kyokɛo lé? Wà mɛ̀:
Gbɛ pɔ́ ɛ̃bonaɔ pãkpài
mɛ́ gɔ̃̀ gbɛɔ mide ũ.
11 Dii mɛ́ bee kɛ̀,
ɔ̃ à kɛ̀wɛ̃ɛ yãbɔnsaɛ ũ.†
12 Ɔ aa zɛwɛ̀ɛlɛ wà aà kṹ, asa aa dɔ̃̀ ń yã́i à yã́pi
lɛ̀ɛũi. N beeo aa vȉakɛ̀ bílaɛ, ɔ̃ aa aà tò we aa tà.

Yesu lousisin gbɛ̃zɔ̃ɔɔ fua
(Mat 22.15-46, Luk 20.19-47)

13 Ɔ wà Falisieɔ ń Elodi kpala zɛnkpɛdeeɔ zȉ
Yesuwa ɔ̃nɔkɛiɛ̀ a yã'oa guu.
14 Kɛ́ aa kà, ɔ̃ aa òɛ̀: Mɛtulu, wá dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃́ náaiden
n ũ. Nili yã́si ń gbɛ̃́o ublembɛkɛ yã́io, asa nili gbɛ̃e
wɛgwao. Lua zɛ́ ni ɔlɔnɛ́ wásawasa. A zɛvȉ wà wɛ̃̀'ɔ̃a
kpá Sezaawaa, ge a zɛvȉo? Wà kpa yȁ, ge wásu
kpao?
15 Yesu ń mɔafili dɔ̃̀, ɔ̃ a ònɛ́: Bɔ́yãi álɛ filifilimbak-
pamɛɛi? A ɔ̃api do dɔmɛɛ mà gwa.

† **12:11** Soũ 118.22-23

16 Kɛ́ aa dɔ̀ɛ̀, ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Dé mi ń aà tɔ́on lai? Aa
wèwà aa mɛ̀: Sezaa pɔ́ɛ.
17 Ɔ Yesu ònɛ́: A̋ Sezaa dee pɔ́ kpawà, ı̋ Lua pɔ́
kpawà. Aà yá̃ bɔ̀ ń saɛ.

18 Ɔ Saduse pɔ́ aaı̏ gɛɔ vua ɛɛboeɔ mɔ̀ Yesu lè aa aà
là aa mɛ̀:
19 Mɛtulu, Mɔizi òwɛ̃ɛ a lá guu à mɛ̀, tó gbɛ̃́ vı̏i gà
à a nɔ tò nɛ́sai, aà dãuna gyaapi da'uakɛ à a vı̏i gɛ̃ɛ
kɛò.‡
20 Màaɛ, vı̏i ń dãunaɔ ku gbɛ̃ɔn sopla. Woo nɔsɛ̀,
ɔ̃ à aà tò we nɛ́sai.
21 Se aà da'uakɛ̀, ɔ̃ à gà à nɔpi tò we lɔ nɛ́sai. Ɔ Bíɔ
kɛ̀ màa lɔ
22 e à gɛ̀ kà an sopladewa. Ampii aa aà tò nɛ́sai.
Ampii gbɛa ɔ̃ nɔpi gà.
23 Gɛɔ vugɔɔzı̏ an démɛ aɔ nɔpi vı̋i? Asa an gbɛ̃ɔn
sopla ḿpii aa aà dɔ̃ nɔ ũɛ.
24 Yesu wèmá à mɛ̀: A̋ Lua yá̃ ń a gbãao dɔ̃sai yá̃i
a sãsãio lò?
25 Tó gɛɔ vù, aa nɔsɛo, aa zãkɛo, aaɔ ku lán
malaikaɔ kua luabɛwaɛ.
26 Kɛ́ gɛɔ bɔ gau sɔ̃ bɛ, i Mɔizi lá kyokɛ gua pɔ́ à
kàelɛ yã'òuo lé? Lua òɛ̀ à mɛ̀ ámɛaa Ablahaũ ń
Izaakio ń Yakɔbuo Lua.§
27 Luaá gɛɔ Lua no, gbɛ̃́ bɛ̃́ɛɔ pɔ́ɛ. A sãsã à kɛ̀ zài.

28 Mɔizi ikoyãdanɛdee ku we, à lɛkpaapi mà. Kɛ́
a è Yesu yãmaa wèmá, ɔ̃ à sɔ̃̀aàzi à aà là à mɛ̀: Ikoyã
kpele mɛ́ dɛńlai?
29 Yesu wèwà à mɛ̀: A miden kɛ: A ma, Isailiɔ. Dii
wá Lua mɛ́ Dii mɛ̀ndona ũ.

‡ **12:19** Iko 25.5 § **12:26** Bɔa 3.6

30 Âɔ ye Dii á Luazi ń nɔ̀sɛmɛndoo teasisai á gbãa
pua lɛ́u, á sɔ̃ iɔ kuwà.*
31 A plaaden kɛ: Âɔ ye á gbɛ̃́deezi lá ázȉa
wɛ̃niwa.† Ikoyãe dɛ beeɔlao.
32 Ɔ yãdanɛdepi òɛ̀: Yãmaaɛ, Mɛtulu. N sȉana'ò, n
mɛ̀ Lua mɛ̀ndoɛ, a plaade kuo, sema aàpi.‡
33 Yea Luazi ń nɔ̀sɛmɛndoo ń n ɔ̃nɔo píi n gbãa
pua lɛ́u ń yea n gbɛ̃́deezi lá nzȉa wɛ̃niwao dɛ sa pɔ́
wȉ a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ń sa'oa bui píiola.§
34 Kɛ́ Yesu è à yãwèwa ń laaio, a òɛ̀: Gɛ̃a kpala pɔ́
bɔ̀ Lua k̋iu zȁnnɔo. Bee kpɛ gbɛ̃e i we yãe làwà lɔo.
35 Yesu ɛ̀a lɛ́ yãdadanɛ́ Lua ua, ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ là à mɛ̀:
Bɔ́yãi Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ȉ o Mɛsiiá Davidi buiɛi?
36 Kɛ́ Lua Nisȉna dɛ̀dɛ Davidiwa à mɛ̀:
Dii ò ma Diiɛ aà zɔ̃lɛ a ɔplaai
e àɔ aà ibɛɛɔ kálɛɛ̀ a gbá zíɛ.*
37 Lá Davidi aà sȉsi Dii màa, kpelewa aɔ dɛ aà bui ũ
lɔi? Ɔ bíla lɛ́ aà yãma ń pɔnao.
38 Aà yãdaanɛ́ guu à mɛ̀: Â laaika Mɔizi
ikoyãdanɛdeɔzi. Aaȉɔ ye bɛbɛa ń uladao daa wàɔ
fɔkpakpamá gãaɛ.
39 Aaȉɔ wɛɛlɛ zɔ̃lɛ lousisikpɛ zɔ̃lɛk̋ii maaɔ guu ń
blɛble zɔ̃lɛk̋ii maaɔ.
40 Aaȉ lou gbȁa sísi gbɛ̃́ɔ wɛ́ yã́i, ɔ̃ aaȉ gyaaɔ kpɛ́
siomá. An ȉadama pãsȉ aɔ dɛńla.

Gyaa taaside gbadaa
(Luk 21.1-4)

41 Ɔ Yesu zɔ̃̀lɛ Lua ua ɔsikpagolo aɛ, àlɛ gbɛ̃́ɔ gwa,
lá aalɛ ɔ̃a dau. Ɔde saɔ lɛ́ ɔ zɔ̃ɔ dau.

* **12:30** Iko 6.4-5 † **12:31** Lev 19.18 ‡ **12:32** Iko 4.35 § **12:33** Oze 6.6 * **12:36** Soũ 110.1

42 Ɔ gyaa taaside mɔ̀ tãnga dàu mɛ̀n pla, i ka
dalao.
43 Ɔ Yesu a ȉwaɔ kȁaa a ɔ̀nɛ́: Sȉana málɛ oɛ́, gyaa
taasidepi ɔ̃a dà kpagolo guu dɛ gbɛ̋piila.
44 Asa ɔ dia ɔ̃ aa dȁ wà kàu ḿpii. Nɔɛpi sɔ̃, aà
taasidekɛ guu pɔ́ pɔ́ a vȉ à pɔbleɔ̀ ɔ̃ a dàu we píi.

13

Yelusalɛũ dúuzɔ̃a ń dṹnialaagɔɔ seelaɔ (Mat 24.1-22, Luk 21.5-24)

1 Kɛ́ Yesu lɛ́ bɔ Lua ua, aà ȉwae ɔ̀ɛ̀: Mɛtulu, gwa lá
wà kpɛ́ maaɔ dɔ̀ ń gbɛ̀ kɛfɛnaeɔ taaɔ.
2 Ɔ Yesu ɔ̀ɛ̀: N kpɛ́ zɔ̃ɔpi è píia? Gbɛe a gɔ̃ dikɔ̃a
weo, wa a dúuzɔ̃ píiɛ.
3 Yesu zɔ̃lɛa Kùkpɛ sȉsȉpɔlɛu, aà aɛ dɔa Lua uawa.
Piɛɛ ń Zaakio ń Zãao ń Ȁndeleeo mɛ́ kuaànɔ ńtɛ̃ɛ, ɔ̃
aa aà là aa mɛ̀:
4 Owɛ̃ɛ, bee a kɛ bɔɛ ni? Bɔ́mɛ aɔ dɛ apii kɛgɔɔ
seela ũi?
5 Ɔ Yesu ɔ̀nɛ́: A laaika, ásu to wà á sɛ̋são.
6 Gbɛ̋ɔ mɔ́ ń ma tɔ́o dasi, aa mɛ Mɛsiin ń ũ, aai gbɛ̋ɔ
sɛ̋sã dasi.
7 Tó a zȉkakɔ̃fȉ mà ge a bao, ásu bílikɛo. Sema bee
kɛ, ãma dṹnia láaan we gȉao.
8 Bui ń buio aa fɛlɛ ń kɔ̃o, màaɛ lɔ bùsu ń bùsuo.
Tɔɔlɛ a lualua gueɔ mɛ́ nɔana aɔ ku. Yȁpi aɔ dɛ lán
nɔwãwã daalɛawaɛ.
9 Aɔ kú ń laaio. Wa á kṹkũ wà yȁkpalɛkɛánɔ, wi
á gbɛ̃ lousisikpɛɔ guu. Ȁɔ zɛa bùsu gbãadeɔ ń kíaɔ
aɛ ma yȁi, íɔ dɛnɛ́ ma seeladeɔ ũ.
10 Sema wà baonakpa bui píiɛ gȉa.

11 Tó wà gɛ̀ánɔ yáƙpalɛu, ásu dɔaa bílikɛ yá̃ pɔ́ ásu
owao. A̋ yá̃ pɔ́ Lua a sóso káɛ́ á lɛ́u gɔɔbeezi̋ o, asa i
kɛ ámɛ á yã'oo, Lua Nisi̋naɛ.
12 Vi̋i ń dãunaɔ kɔ̃ kpámá dɛa yá̃i. Màa maeɔ ń
nɛ́ɔ kpámá. Nɛ́ɔ bɔ ń deɔ ń ń daɔ kpɛ wà ń dɛ.
13 Gbɛ̃́pii a zaágu ma yá̃i. Gbɛ̃́ pɔ́ mɛnafɔ̃̀ e a lɛ́wa,
ade mɛ́ a bɔ.
14 Tó a tɛ̃̀ gudɛna* è gu pɔ́ dɛ àɔ kuuo, (kyokɛna
yá̃pi da), gbɛ̃́ pɔ́ kú Yudeɔ bàalɛ mipɛ si̋si̋ɔwa.
15 Gbɛ̃́ pɔ́ kú a kpɛ́ musu su pila gɛ̃ kpɛ́u a pɔe sɛ́io.
16 Gbɛ̃́ pɔ́ kpɛ́ bua su ɛa bɛ a ula sɛ́io.
17 Waiyoo nɛadeɔ ń nɔsindeeɔ gɔɔ beezi̋.
18 A̋ wabikɛ kɛ́ yá̃piɔ su á le buziɛo,
19 asa wɛ́tɛ̃a pɔ́ aɔ ku gɔɔpi aɔ zɔ̃ɔɛ.† Za gɔɔ pɔ́ Lua
dṹnia kɛ̀ e gbã a taa i kɛo, mɛ́ a kɛ bau lɔo.
20 Tó Dii i gɔɔpiɔ laoo, dɔ̃ gbɛ̃e a bɔo. A gɔɔpiɔ lào
a gbɛ̃́ pɔ́ à ń sɛ́ɔ yá̃iɛ.

Gbɛ̃nazi̋n Nɛ́ mɔa
(Mat 24.23-44, Luk 21.25-38)

21 Gɔɔ bee tó wà su ɔ̀ɛ́ Mɛsii gwa kɛ, ge Mɛsii ku
le, ásu sio.
22 Asa Mɛsii ɛgɛnaɔ ń ãnabi ɛgɛnaɔ mɔ dabudabuɔ
ń yãbɔnsaɛɔ kɛ, kɛ́ baa gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń sɛ́ɔ aa ń sá̃sãɔ̀,
tó a zɛ́ kú.
23 Aɔ kú ń laaio, ma yá̃pii lɛzàwá za káauɛ.
24 Gɔɔ bee wɛ́tɛ̃api gbɛa i̋atɛ̃ a siakũ, mɔvua a ikɛo,
25 saanaɔ wolo luawa, pɔ́ pɔ́ kú luawapiɔ zã ń
pɛ́ki̋iwa.‡

---

* **13:14** Dan 9.27, 11.31, 12.11 † **13:19** Dan 12.1 ‡ **13:25** Isa 13.10, 34.4, Yoɛ 3.4

26 Wi Gbɛ̃nazi̋n Nɛ́ mɔa e luabɛpuanau ń gbãa
zɔ̃ɔo ń gawio,§
27 i a malaikaɔ zi̋ aa gbɛ̋ pɔ́ Lua ń sɛ́ɔ kãaa za
dű́nia gola síiɔ̃ guu, za dű́nia lɛ́la ń a lɛ́leo.
28 A̋ yá̋ pɔ́ kaadɔɛnli lɛ́ daɛ́ ma. Tó a gɔ̃naɔ busɛkṹ̀
mɛ́ a lá lɛ́ paɛ, ɔ̃ i dɔ̃ guantɛ̃na kãikṹ̀.
29 Màaɛ lɔ, tó á è yá̋piɔ lɛ́ kɛ, àɔ dɔ̃ kɛ́ aà mɔa
kãikṹ̀ɛ, a ku kpɛɛlɛ.
30 Si̋ana málɛ oɛ́ gɔɔbeedeɔ gɛ̃lɛ yá̋piɔ píi kɛsaio.
31 Luabɛ ń tɔɔlɛo a gɛ̃lɛ, ãma ma yá̋ɔ gɛ̃lɛa vi̋o.
32 Gbɛ̃e a gɔɔ ge a zaa dɔ̃o, baa malaika pɔ́ aa ku
luabɛɔ ge Lua Nɛ́, sema Mae Lua.
33 Aɔ kú ń laaio à itɛ̃kɛ, asa á dɔ̃ zi̋ pɔ́ gɔɔpi a kao.
34 A dɛ lán gbɛ̋ pɔ́ lɛ́ gɛ́ wɛ̋lɛuwaɛ. A̋ a bɛ tò a
zi̋kɛnaɔnɛ baade ń a zi̋o, ɔ̃ a ò a gudɔ̃anaɛ aà itɛ̃kɛ.
35 A̋piɔ sɔ̃ á uabele sugɔɔ dɔ̃o, oosin nò, wɛɛdon
nò, ko ɔ́ɔlɔan nò, gufɛ̃nɛn nò. Ayãmɛto à itɛ̃kɛ,
36 kɛ́ asu su ká̋ndo, i á le álɛ i'oo yá̋i.
37 Yá̋ pɔ́ málɛ oɛ́, málɛ o gbɛ̋piiɛɛ, à itɛ̃kɛ.

14

Tulalekaa Yesu miwa
(Mat 26.1-16, Zãa 12.1-8)

1 Gɛ̃amusu* dikpɛ ń Kàaso dikpɛo gɔ̃̀ gɔɔ pla, ɔ̃
sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ lɛ́ zɛwɛɛlɛ wà gbɛ̋ɔ
zãmakɛ wà e Yesu kṹ wà dɛ.
2 Asa aa mɛ̀: Wásu wà aà kũ dikpɛgɔɔzi̋o, kɛ́ wasu
fɛlɛ ń zɔaoo yá̋i.

§ **13:26** Dan 7.13 * **14:1** Bɔa 12.1-11

3 Gɔɔ pɔ́ Yesu kú Simɔɔ Kusude bɛ Bɛtani, àlɛ
pɔble, ɔ̃ nɔɛe sɔ̃̀aàzi a tulale bui maa ɔde loona kũa.
Ɔ à loonapi waa ɛ̀ à tulalepi kà Yesu miwa.
4 Gbɛ̃eɔ ku we, yá̃pi ɔ̃̀má, ɔ̃ aa mɛ̀: Bɔ́yãi à tulalepi
pãkɛ̀i màai?
5 Tulale pɔ́ a ɔ̃a dɛ á̃nusu ɔwatɛ̃ ɔ̀aa do ń basɔooa,
dɔ̃ yãa wa yi̋a wà a ɔ̃a kpà taasideɔwa. Ɔ aa
zɔadɔ̀wà.
6 Ɔ Yesu mɛ̀: A aà to we. Bɔ́yãi álɛ i̋adaiwài? A
yãmaakɛ̀mɛɛɛ.
7 Taasideɔ kúánɔ gɔɔpiiɛ.[†] Gɔɔ pɔ́ á yei, á fɔ̃ na
kɛnɛ́, ãma máɔ kúánɔ gɔɔpiio.
8 A kɛ̀ a gbãa lɛ́uɛ, à dɔ̀aa tulale kà ma mɛwa ma
gɛ kpɛlaa yá̃iɛ.
9 Si̋ana málɛ oɛ́, gu pɔ́ wàlɛ ma baokpau dű́nia
guu píi, waɔ yá̃ pɔ́ nɔɛpi kɛ̀ o aà yá̃ dɔańgu yá̃i.
10 Bee gbɛa Yudasi Isaliɔti pɔ́ dɛ gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ
gbɛ̃do ũ gɛ̀ sa'onkiaɔ kí̃i Yesu kpaamá yá̃i.
11 Kɛ́ aa aà yãmà, an pɔ kɛ̀na, ɔ̃ aa lɛgbɛ̃̀ɛ̀ wa ɔ̃a
kpawà. Ɔ àlɛ zɛwɛɛlɛ à Yesu kpámá.

Gɛ̃amusu blɛblea
(Mat 26.17-35, Luk 22.7-34, Zãa 13.21-38, 1Kln 11.23-25)

12 Kàaso dikpɛgɔɔ sɛ̃́ia zí̃, gɔɔ pɔ́ wi̋ Gɛ̃amusu sã
kòlokpa, Yesu i̋waɔ ɗɛ̀: Má ń ye wà gɛ Gɛ̃amusu blɛ
sɔukɛunɛi?
13 Yesu a i̋waɔ gbɛ̃ɔn pla zi̋ a ɗnɛ́: A gɛ́ wɛ̃́lɛdau. Á
kpaaũ ń gbɛ̃eo i̋ sɛa lo guu. A tɛaàzi
14 e ua pɔ́ a gɛ̃u, i̋ o uabeleɛ, Mɛtulu mɛ̀ má á
pilaui, gua pɔ́ á Gɛ̃amusu blɛ bleu ń a i̋waɔ?

[†] **14:7** Iko 15.11

15 A kpɛdiakɔ̃a kpɛa zɔ̃ɔ musu pɔ́ wa kɛ̀kɛ ɔlɔɛ́, ı́
sɔukɛwɛ̃ɛ we.
16 Kɛ́ ı̀wapiɔ dàzɛu, ɔ̃ aa kà wɛ̃́lɛpi guu, aa è lá a
ònɛ́wa. Ɔ aa Gɛ̃amusu blɛ sɔukɛ̀ we.
17 Kɛ́ oosi kɛ̀, Yesu kà we ń a ı̀wa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ.
18 Kɛ́ aa zɔ̃̀lɛ lɛ́ pɔble, ɔ̃ Yesu mɛ̀: Sı̃ana málɛ oɛ́, á
gbɛ̃́ pɔ́ wálɛ pɔble sãnuɔ do a ma kpámá.‡
19 An pɔ yà, ɔ̃ aalɛ aà la dodo: Asa mámɛo yó?
20 Ɔ a ònɛ́: Á gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ doɛ, wálɛ ɔkãaa ta
doũ.
21 Gbɛ̃nazı̃n Nɛ́ a ta lá wà a yã'ò taalauwa,§ ãma
waiyoo gbɛ̃́ pɔ́ a Gbɛ̃nazı̃n Nɛ́ kpámápi. A maa wà
ade ı̀ yãao.
22 Kɛ́ aalɛ pɔble, Yesu kàa sɛ̀ à báaadàu, ɔ̃ a ɛ̀'ɛ
kpàmá à mɛ̀: A sí, beeá ma mɛɛ.
23 Ɔ à imibɔ sɛ̀ à Lua sáaukpà a kpàmá, ɔ̃ aa mı̀
ḿpii.
24 Ɔ a ònɛ́: Beeá ma auɛ, Lua bàa kua ń gbɛ̃́ dasiɔ
au* pɔ́ a bɔaɛ.
25 Sı̃ana málɛ oɛ́, má vɛ̃ɛbɛ'i mi lɔo e kpala pɔ́ bɔ̀
Lua kı̃́i bɔ gupuau, ɔ̃ má a dafu mi.
26 Kɛ́ aa lɛsı̀ aa làa, ɔ̃ aa bɔ̀lɛ gɛ̀ Kùkpɛ sı̀sı̃pɔlɛu.
27 Ɔ Yesu ònɛ́: Apii á ma to we, asa a kɛ̃a láu Lua
mɛ̀: Má sãdãna lɛ́, sãɔ i fãaa.†
28 Ǹ beeo ma vua gbɛa má dɔaaɛ́ Galile.
29 Ɔ Piɛɛ òɛ̀: Baa tó wa n to we píi, má n to weo.
30 Ɔ Yesu òɛ̀: Sı̃ana málɛ onɛ, gwãası̃naa e ko àɔ
gɛ́ lɛ́ gɛ̃n pla zui, ńyɔ̃ lelekpamazi gɛ̃n àaɔ̃.
31 Ɔ Piɛɛ lɛgbɛ̃̀ à mɛ̀ máũmaũɛ: Baa tó má su málɛ
gannɔ, má lelekpanzi bauo. Ɔ aa ò màa sɔ̃ ḿpii.

‡ **14:18** Soũ 41.10 § **14:21** Soũ 22.1-19, Isa 53.1-12 * **14:24** Bɔa
24.8 † **14:27** Zkl 13.7

Yesu wabikɛa Gɛsɛmani
(Mat 26.36-46, Luk 22.39-46)

32 Kɛ́ aa kà gu pɔ́ wı̀ mɛ Gɛsɛmani, ɔ̃ Yesu ò a
ı̀waɔnɛ: A zɔ̃lɛ la e màɔ wabikɛ.
33 Ɔ à Piɛɛ ń Zaakio ń Zãao sɛ̀ gɛ̀ńnɔ. Iwãa kà aà
pɔa, tòlobi zùaàgu,
34 ɔ̃ a ònɛ́: Pɔsia ma kũ gbãa e ma ka gaa. A zɛ la
à itɛ̃kɛ.
35 Kɛ́ à gɛ̀ aɛ yɔɔ, ɔ̃ à wùlɛ a gbɛɛu à wabikɛ̀, tó a zɛ́
kú, gɔɔpi gɛ̃ala.
36 A mɛ̀: Baa, ma Mae, ń yá̃ píi zɛ́ vı̀. To taasi
kɛɛonapi dɔmazi, ãma ma pɔeã no, sema n pɔ́.
37 Kɛ́ à ɛ̀a sù a gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ kı̃́i, a è aalɛ i'o. Ɔ a ò
Piɛɛɛ: Simɔɔ, ńlɛ i'o yà̃? Ni fɔ̃ n itɛ̃kɛ̀ baa yɔɔoa?
38 A itɛ̃kɛ àɔ wabikɛ, kɛ́ ásu fu yɔ̃awao yá̃i. Nisı̃́na
yei, ãma mɛ busɛ.
39 A ɛ̀a gɛ̀ wabikɛi, ɔ̃ à yá̃ doũpi ò lɔ.
40 Kɛ́ à ɛ̀a sù, a è aalɛ i'o, asa an wɛ́ gbiakù̃ɛ. Ɔ aai
dɔ̃ lá wa oɛ̀o.
41 Aà ɛa sua gɛ̃n àaɔ̃de a ònɛ́: Alɛ i'o álɛ ká̃mabo e
tiaa? Bee mɔ̀. Gɔɔ kà sa. A gwa, wàlɛ Gbɛ̃nazı̃́n Nɛ́
kpá duunkɛnaɔwa.
42 A fɛlɛ wà gɛ́. Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ma kpámá lɛ́ mɔ́ kee.

Yesu kũa
(Mat 26.47-56, Luk 22.47-53, Zãa 18.3-12)

43 Kɛ́ Yesu lɛ́ yá̃pi o gɔ̃̀ɔ, ɔ̃ aà ı̀wapiɔ gbɛ̃do Yudasi
kà ń bíla pɔ́ bɔ̀ sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyã̃danɛdeɔ ń
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ kı̃́iɔ. Aa fɛ̃ndaɔ kũa ń goɔ.
44 Bɔnkpɛdepi sɔ̃ à dɔ̀aa seela ònɛ́ à mɛ̀ gbɛ̃́ pɔ́ a su
lɛpɛ̀wà, aàpin we. Aa aà kũ gbãa aa taò.
45 Kɛ́ à kà we, ɔ̃ à táa'ò Yesuwa gɔ̃̀ɔ, a òɛ̀: Mɛtulu!
Ɔ à lɛpɛ̀wà.

46 Ɔ wà ɔpɛ̀lɛwà wà aà kũ̀ gíũgiũ.
47 Zã guu gbɛ̃e a fɛ̃nda wò à sa'onkia zĩ̀kɛnae lɛ̀ò
à aà swã́ gò.
48 Ɔ Yesu ònɛ́: Kpã́i wɛliwɛn ma ũ, ɔ̃ a mɔ ma kṹi
ń fɛ̃ndaɔ ń goɔa?
49 Má kúánɔ Lua ua lá gu lɛ́ dɔ, miɔ yãdaɛ́, i ma
kũo. Ã̀ma bee kɛ̀ kɛ́ yã́ pɔ́ kɛ̃a Luayãtaalau e kɛ
yã́iɛ.‡
50 Ɔ aà ĩ̀waɔ bàalɛ̀ píi aa aà tò we.
51 Ɛwaasoe tɛaàzi, aà zwãa kuaaàla pɔeyesai. Kɛ́
wà aà kũ̀,
52 ɔ̃ à a zwãa tònɛ́ we, à bàalɛ̀ puizi.

Piɛɛ lelekpaa Yesuzi
(Mat 26.57-75, Luk 22.54-71, Zãa 18.12-27)

53 Ɔ wà gɛ̀ ń Yesuo sa'onkia bɛ. Sa'onkiaɔ ń
gbɛ̃zɔ̃ɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ kãaaa we ḿpii.
54 Piɛɛ tɛ́ ń kpɛ kãaa e à gɛ̀ gɛ̃̀ sa'onkia bɛ'ua. Ã̀ zɔ̃̀lɛ
we, àlɛ tɛ́kpakpa ń dɔaiɔ sãnu.
55 Sa'onkiaɔ ń Yuda yã́kpalɛkɛnaɔ píi lɛ́ yã́ wɛɛlɛ
wà dɔ Yesuwa wà e wà aà dɛ, ɔ̃ aai eo.
56 Wà yãdɔ̀dɔwà dasi, ãma an yãe i kɔ̃sɛo.
57 Ɔ gbɛ̃eɔ fɛ̀lɛ yãdɔ̀wà lɔ aa mɛ̀:
58 Wá mà dee mɛ̀ á Lua kpɛ́ pɔ́ gbɛ̃nazĩ̀na dɔ̀ wí, i
a pãle pɔ́ gbɛ̃nazĩ̀na i dɔo dɔ gɔɔ àaɔ̃ɛ.
59 Baa ń beeo an lɛ́ i kɛ doũo.
60 Ɔ sa'onkia fɛ̀lɛ zɛ̀ zã guu à Yesu là à mɛ̀: Nyɔ̃ yãe
zã́sioa? Yã́ pɔ́ wàlɛ dɔdɔmapiɔ dɛa ni?
61 Yesu nílɛ kpɛ̃́, i yãe wewào, ɔ̃ sa'onkiapi ɛ̀a aà
là à mɛ̀: Mmɛ ń Lua báaade Nɛ́ Mɛsii ũa?

‡ **14:49** Isa 53.8

62 Ɔ Yesu mὲ: Mámɛ má aà ũ. Á Gbɛ̃nazı̃n
Nɛ́ e zɔ̃lɛa Gbãapiide ɔplaai,§ mɛ́ á aà mɔa e
luabɛpuanau.*
63 Ɔ sa'onkiapi a ulaɔ ga kɛ̃̀ à mὲ: E'e, wá bàa kú
ń seeladeɔ lɔe?
64 Á mà lá à dɔ̀ɛ ń Luao weó? Kpelewa a zɛòi? Ɔ
aa yã́ dìɛ̀ ḿpii aa mὲ wà aà dɛ.†
65 Ɔ wà fɛ̀lɛ lɛ́ lɛ́'ikakawà.‡ Ɔ wà pɔkùɛ̀ aà wɛ́wa,
wàlɛ aà lɛlɛ ń ɔkũo, wàlɛ oὲ: Ánabikɛkɛ, ní gbɛ̃́ pɔ́ n
lɛ o. Ɔ dɔaiɔ aà kũ̀ aa aà sãnkɛkɛ.
66 Piɛɛ ku zı̃́lɛ ua, ɔ̃ sa'onkia bɛ nɔɛ zı̃kɛnaɔ do mɔ̀
we.
67 Kɛ́ à Piɛɛ è, àlɛ tɛ́kpakpa, ɔ̃ à aà gwà soee, a òὲ:
Mpi sɔ̃, iɔ sãnu ń Yesu Nazalɛtipioɛ.
68 Ɔ à lelekpà à mὲ: Má dɔ̃o, mi ma lá ńlɛ oo. Ɔ à
fɛ̀lɛ gɛ̃̀ gɔ̃u guu.
69 Nɔɛpi ɛ̀a aà è we, ɔ̃ a ò gbɛ̃́ pɔ́ zɛa weɔnɛ à mὲ:
Gɔ̃ɛpiá an gbɛ̃doɛ.
70 Ɔ Piɛɛ lelekpà lɔ. Kɛ́ à kὲ sàa yɔɔ, gbɛ̃́ pɔ́ zɛa weɔ
ò Piɛɛɛ: Sı̃anaɛ an gbɛ̃don n ũ, asa Galile gbɛ̃́n n ũ.
71 Piɛɛ vãikpàaı̃ ń azı̃ao, ɔ̃ à mὲ: Má sı̃ ń Luao, má
gbɛ̃́ pɔ́ álɛ aà yã'opi dɔ̃o.
72 Wegɔ̃ɔ ɔ̃ ko lɛ́ gɛ̃n plaade zù, ɔ̃ yã́ pɔ́ Yesu ò
dɔ̀ Piɛɛgu, kɛ́ à mὲ e ko àɔ gɛ́ lɛ́ gɛ̃n plaade zui, a
lelekpaazi gɛ̃n àaɔ̃. Ɔ à nà ɔɔlɔwa.

15

Pilati yã́kpalɛkɛa ń Yesuo
(Mat 27.11-31, Luk 23.1-25, Zãa 18.28-19.16)

§ **14:62** Soũ 110.1 * **14:62** Dan 7.13 † **14:64** Lev 24.16 ‡ **14:65** Isa 50.6

1 Kɛ́ gu dɔ̀ gɔ̃̀ɔ sa'onkiaɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń Mɔizi
ikoyãdanɛdeɔ ń gbãadeɔ píi lɛkpàaĩ̀, ɔ̃ aa Yesu yè
aa gɛ̀ aà kpà Pilatiwa.
2 Ɔ Pilati aà là à mɛ̀: Yudaɔ kían n ũa? Yesu wèwà
à mɛ̀: N òn we.
3 Sa'onkiaɔ lɛ́ yãdɔdɔwà,
4 ɔ̃ Pilati ɛ̀a aà là à mɛ̀: Nyɔ̃ yãe ooa? Yã́ pɔ́ wàlɛ
dɔdɔma ma fá!
5 Kɛ́ Yesu i yãe zã́simáo, ɔ̃ aà yã́ bɔ̀ Pilati saɛ.
6 Gɛ̃amusu dikpɛgɔɔzĩ̀ Pilati ì dakpɛunaɔ do pɔ́
wa yei kɛ̃́nɛ́ɛ.
7 Bùsudɛna pɔ́ aa bɔ̀ gbãadeɔ kpɛ aa gbɛ̃dɛ̀ɔ ku
kpɛ́u. An gbɛ̃do tɔ́n Balaba.
8 Ɔ bíla sɔ̃̀ Pilatizi aa wabikɛ̀wà aà kɛ lá ì kɛnɛ́wa.
9 Ɔ Pilati ń lá à mɛ̀: Á ye mà Yudaɔ kía kɛ̃́ɛ́ yã̀?
10 Asa a dɔ̃ sã́asã kɛ́ sa'onkiaɔ wɛdɔ Yesuɛ yã́i ɔ̃ aa
aà kpàiwa.
11 Ɔ sa'onkiaɔ tɛkpà bílagu, ɔ̃ aa ɔ̀ɛ̀ aà Balaba
kɛ̃́nɛ́.
12 Ɔ Pilati ń lá à mɛ̀: Kpelewa á ye mà kɛ ń gbɛ̃́ pɔ́
wĩ̀ mɛ Yudaɔ kíaoi?
13 Ɔ aa ɛ̀a wiilɛ̀: N aà páliwa!
14 Ɔ Pilati ń lá à mɛ̀: Bɔ́yãii? Vãi kpele a kɛ̀i? Ɔ an
wiilɛa kã̀fĩ aa mɛ̀: N aà páliwa!
15 Pilati ye yã́ pɔ́ a káńgu kɛ, ɔ̃ à Balaba kɛ̃̀nɛ́.
Á Yesu kpà sosaɔwa aa aà gbɛ̃ ń flàalao, aai aà
páliwa.
16 Ɔ sosapiɔ gɛ̀aànɔ bùsu gbãadepi bɛ'ua, aa ń
gãli kã̀aa píi.
17 Aa gomusu tɛ̃a dàɛ̀, ɔ̃ aa fùa tã̀ ń lɛo aa kpàɛ̀.
18 Ɔ aalɛ fɔkpakpawà aa mɛ̀: Yudaɔ kía fɔɔ!

19 Aalɛ aà gbɛ̃ a miwa ń feeo, aalɛ lɛ́'ikakawà, aalɛ
kúlɛkulɛ aà aɛ, aalɛ lɛ́mawà.
20 Kɛ́ aa aà kɛ̀ pɔ́ɔpɔɔ aa làa, ɔ̃ aa gomusu tɛ̃api
bɔ̀aàla, aa aàzi̍a pɔkasa dàɛ̀. Ɔ aa bɔ̀aànɔ, aalɛ gɛ́
aà páiliwa.

Yesu gaa
(Mat 27.32-56, Luk 23.26-49, Zãa 19.17-30)

21 Kɛ́ aalɛ gɛ́, gɔ̃ɛe bɔ̀ sɛ̃̀ oi, àlɛ dɔńzi, ɔ̃ aa teasidàɛ̀
aa Yesu lipãakɔ̃a di̍ɛ̀. Gɔ̃ɛpi tɔ́n Simɔɔ, Silɛni bùsu
gbɛ̃́ɛ, Alɛsãnda ń Lufuo de'iaɛ.
22 Ɔ aa gɛ̀ ń Yesuo gu pɔ́ wi̍ mɛ Gɔgɔta. (Bee mɛ̀
mitɔɔnagu.)
23 Ɔ aa vɛ̃ɛ pɔ́ wà lí'ɔ kàu dɔ̀ɛ̀, ãma i mio.
24 Kɛ́ aa aà pàliwa, ɔ̃ aa aà pɔkasaɔ kpaalɛ̀ kàlɛ, aa
tɛ́lɛpà a sɛa yɑ̃́ musu.*
25 Aa aà pàliwa i̍atɛ̃ muuwãamigɔɔɛ.
26 Yɑ̃́ pɔ́ wa dɔ̀wa ɔ̃ wa kɛ̃̀ wa nà aà mia wà mɛ̀:
Yudaɔ Kía.
27 Wà kpɑ̃́iwɛliwɛɔ pàliwa we lɔ gbɛ̃ɔn pla, ado aà
ɔplaai, ado zɛɛi.
28 Ɔ yɑ̃́ pɔ́ kɛ̃a láuɛ bee pà wà mɛ̀: Wà aà gwà doũ ń
tàaekɛnaɔ.†
29 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ̃ weɔ lɛ́ ń midɛ,‡ aalɛ aà sɔ̃sɔ̃ aa mɛ̀:
Ɛhɛ̃! Tò! N mɛ̀ ńyɔ̃ Lua kpɛ́ wí, ní ɛa dɔ gɔɔ àaɔ̃
nolo?§
30 N nzi̍a suaba! Pila líwa mɛ̀!
31 Màa lɔ sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ lɛ́ aà kɛ
pɔ́ɔpɔɔ aa mɛ̀: A gbɛ̃pãleɔ suabà, ãma a fɔ̃ à azi̍a
suabao.

---

* **15:24** Soũ 22.19 † **15:28** Isa 53.12 ‡ **15:29** Soũ 22.8, 109.25
§ **15:29** Maa 14.58

32 Tó wá è Isailiɔ kía pɔ́ wi̋ mɛ Mɛsiipi pi̋la líwa,
wá aà náaikɛ sa. Ɔ gbɛ̃́ pɔ́ wà ń páliwa sãnuɔ lɛ́ aà
sɔ̃sɔ̃ lɔ.
33 Sɛa za i̋atɛ̃ minanguo e aua gɛ̀ pi̋laȍ gu siakȕ̃
bùsupiu píiɛ.
34 I̋atɛ̃'auapilaa ɔ̃ Yesu wiilɛ̀ gbã́ugbãu à mɛ̀: Ɛloi,
Ɛloi, lɛma sabatani! Bee bɔɔlɛ mɛ̀: Ma Lua, ma Lua,
àkɛa n ma to wei?[*]
35 Kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ zɛa weeɔ yã́pi mà, ɔ̃ aa mɛ̀: Ma we,
àlɛ Ɛlia sisiɛ.
36 Ɔ gbɛ̃e bàalɛ̀ gɛ̀ sao zɔ̏ vɛ̃ɛ kȕ̃mawa,[†] a pɛ̀ feea a
dɔ̀ Yesuɛ à mɛ̀: A zɛ gi̋a wà gwa, tó Ɛlia a mɔ aà pila.
37 Yesu wii gbãa lɛ̀, ɔ̃ à gà.
38 Ɔ Lua kpɛ́ zwãa[‡] pɔ́ daa luakuki̋i aɛ pàa pla za
musu e zi̋lɛ.
39 Kɛ́ sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ zɛ Yesu aɛ we aà gaa è màa
à mɛ̀: Gɔ̃ɛpiá Lua Nɛ́ɛ si̋ana.
40 Nɔɛeɔ ku we lɔ, aalɛ gugwa kãaa. An guu
Maliama Madelɛni kuu ń Maliama pɔ́ dɛ Yosɛfu ń
Zaaki Nɛ́nao da ũo ń Salomɛɛo.
41 Gɔɔ pɔ́ Yesu kú Galile, aamɛ aai̋ɔ tɛaàzi wàɔ
blɛkɛɛ̀. Nɔɛ pãleɔ mɔ̀aànɔ Yelusalɛũ aa ku we lɔ
dasi.

Yesu vi̋a
(Mat 27.57-61, Luk 23.50-56, Zãa 19.38-42)

42 A̋sɔ̃adazi̋ oosi lɛ́ kɛ. Lá kã́mabogɔɔ ye daalɛi,
43 Yosɛfu Alimate mɔ̀. Gbɛ̃́ tɔdeɛ Yuda gbãadeɔ
guu, mɛ́ àlɛ kpala pɔ́ a bɔ Lua ki̋i dã́. A sɔ̃di̋lɛ à gɛ̀
Pilati ki̋i, à Yesu gɛ wabikɛ̀wà.

---

[*] **15:34** Soũ 22.1 [†] **15:36** Soũ 69.22 [‡] **15:38** Bɔa 26.31-33

44 Kɛ́ Pilati mà Yesu gà kɔ̀, à bɔ̀ aà saɛ. Ɔ à sosaɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔ sȉsi, à aà là tó Yesu gà kɔ̀.
45 Kɛ́ Pilati gbɛ̃zɔ̃ɔpi yãmà, ɔ̃ à Yosɛfu gbà zɛ́ aà
gɛpi sɛ́.
46 Yosɛfu gɛ̀ bàabaa lù, ɔ̃ à gɛ̀ à aà bùa à bàabaapi
fȉwà. A aà dà gbɛ̀'ɛ pɔ́ wa sɔ̀ mia ũ guu, ɔ̃ à gbɛ̀ gbɛ̏nɛ
gbeembo tà ɛpilɛ.
47 Maliama Madelɛni ń Maliama Yosɛfu dao lɛ́
gwa, aa è gua pɔ́ wà Yesu gɛpi dàu.

16

Yesu bɔa gau
(Mat 28.1-10, Luk 24.1-12, Zãa 20.1-10)

1 Kã́mabogɔɔzȉ láaa ȉatɛ̃ gɛ̃a kpɛ́u Maliama
Madelɛni ń Maliama Zaaki dao ń Salomɛɛo nísi
gȉnana lù, kɛ́ wà gɛ ma Yesu mɛwa.
2 Asɔ̃anɛnzȉ kɔɔkɔɔ ȉatɛ̃ bilɛa ɔ̃ aa bɔ̀ gɛ̀ miapi kȉ́i.
3 Aalɛ kɔ̃ la zɛ́u aalɛ mɛ: Démɛ a gbɛpi gbeembo à
gowɛ̃ɛ mia'ɛ lɛ́i?
4 Asa gbɛpi gbɛ̏nɛɛ. Kɛ́ aa wɛsɛ̀, ɔ̃ aa è wà gbɛpi
gbeembò kɔ̀.
5 Kɛ́ aa gɛ̏ mia'ɛpi guu, ɔ̃ aa ɛ̀waasoe è zɔ̃lɛa ɔplaa
oi, a ulatao pua daa. Ɔ iwãa kà ń pɔa.
6 A ònɛ́: Asu to iwãa ká á pɔao. Yesu Nazalɛti pɔ́
wa pàliwa álɛ wɛɛlɛo lò? A vù. A gu pɔ́ wà aà dȉlɛu
èa? A ku lao.
7 A tá, í o aà ȉwaɔnɛ ń Piɛɛo, a dɔaanɛ́ Galile. Aa
aà e we lá a ònɛ́wa.*
8 Iwãa kà ń pɔa, aalɛ kpakpanaga, ɔ̃ aa bɔ̀lɛ
miapiu ń bao. Aai yãe o gbɛ̃eɛo, kɛ́ vȉa ń kṹ yã́i.

* **16:7** Maa 14.28

Yesu aza̋a ɔ̀lɔa a ȉwaɔnɛ
(Mat 28.16-20, Luk 24.36-53, Zãa 20.11-23)

9 Kɛ́ Yesu bɔ̀ gau ãsɔ̃anɛnzȉ gufɛ̃nɛ, à azȉa ɔ̀lɔ
Maliama Madelɛni pɔ́ à tã́a mɛ̀n sopla gòɛ̀ɛ káau.
10 Ɔ nɔɛpi gɛ ò aà gbɛ̃́ pɔ́ an pɔ yaa, aalɛ ɔ́ɔlɔɔnɛ.
11 Kɛ́ aa mà Yesu vù, nɔɛpi aà è ń wɛ́o, ɔ̃ aai sio.
12 Bee gbɛa gɔɔ pɔ́ an gbɛ̃ɔn plaɔ bɛ zɛ́ guu, aalɛ gɛ́
wɛ̃́lɛu, à azȉa ɔ̀lɔnɛ́ lán gbɛ̃pãlewa.
13 Kɛ́ aa ɛ̀a sù ń wɛ̃́lɛpio, aa ò gbɛ̃́ kȉniɔnɛ. N beeo
aai ń yã́ sio.
14 Gbɛzã ɔ̃ à azȉa ɔ̀lɔ a gbɛ̃ɔn kuɛdoɔnɛ gɔɔ pɔ́
aalɛ pɔble. Ɔ à zɔadɔ̀má, kɛ́ an swã́ gbãa mɛ́ aai a
náaikɛo yã́i. Asa aai gbɛ̃́ pɔ́ aa aà è à vùɔ yã́ sio.
15 Ɔ a ònɛ́: A gɛ́ dṹnia guu píi, í ma baokpa
gbɛ̃́piiɛ.
16 Gbɛ̃́ pɔ́ sȉ mɛ́ à da'ilɛkɛ̀ a bɔ. Gbɛ̃́ pɔ́ i sio sɔ̃, yã́ a
zɔ̃lɛwà.
17 Gbɛ̃́ pɔ́ aa yã́pi sȉɔ yãkɛaɔn kɛ: Aali tã́ago ń ma
tɔ́o, aali yãebui'o.
18 Tó aa mlɛ̃ kȕ ń ɔo ge tó aa kona í mȉ, a pɔe kɛnɛ́o.
Aali ɔna gyãeɔwa, aai aafia'e.

Yesu taa luabɛ
(Zȉn 1.9-11)

19 Kɛ́ Dii Yesu yã'ònɛ́ a làa, ɔ̃ Lua aà sɛ̀ tàò musu,
à zɔ̃̀lɛ Luapi ɔplaai.
20 Ɔ aà ȉwapiɔ bɔ̀ gɛ̀ waasokpà gupiiu.
Dii zȉkɛ̀ńnɔ, ɔ̃ an dabudabukɛaɔ yã́ pɔ́ aa ò
sȉanapȉliwànɛ́.

Bibeli Luayǎ̃taalá́

The Holy Bible in the Boko language spoken in Benin and Nigeria

copyright © 2010 SIM International

Language: Boko

Translation by: SIM International

Boko Bibeli Luayǎ̃taala

This translation, published by the SIM au Benin, was published in 2010.
If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at ECWA/SIM H.Q., P.M.B. 2009, Jos, Plateau State, NIGERIA.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http:// creativecommons.org/ licenses/ by-nc-nd/ 3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

ffb0f4b3-18b7-564f-bd5d-307e9e532fb9